HÉT DIGITALE TIJDSCHRIFT VOOR LIEFHEBBERS VAN KLEIN WONEN NR. 12 2021

KLEIN WONEN MAGAZINE

Iris & Sanne combineren wonen en stadslandbouw

Iets terug doen voor de aarde

Metamorfose in Klein Zuidbroek

ACHTERGROND

Leven in eigen hand met busje

VANLIFE

Landelijk in een woongroep

BUITENLEVEN

WOORDJE VOORAF

RAYMOND

Boerenverstand

Tiny house in nieuw bos lijkt kip met gouden eieren kopten wij bijna 2 jaar geleden boven een achtergrondartikel over een plan van het Testlab, dat voorziet in 20.000 hectare, voor het klimaat broodnodig, nieuw bos in Nederland. Boeren worden hierin gestimuleerd hun veeteeltactiviteiten in te ruilen voor landschapscreatie. Daarvoor schotelt het Testlab de boeren een nieuw verdienmodel voor: *tiny houses*. In die nieuwe bossen kunnen volgens de initiatiefnemers wel 60.000 kleine huisjes worden gerealiseerd in harmonie met de natuur. Een oppepper voor het behalen van de klimaatdoelen, een uitweg voor boeren die worstelen met de opvolging binnen hun bedrijf en een boost voor de vastzittende woningmarkt. Dat is een kip met gouden eieren. Dat kan iedereen met een boerenverstand wel beredeneren.

Ik heb het even gegoogeld, dat boerenverstand. *Boerenslimheid of boerenverstand is een eigenschap die mensen wordt toegeschreven wanneer zij zonder enige vooropleiding te hebben gevolgd een logische redenatie volgen of duidelijk aanvoelen hoe de vork in de steel zit.* Dat is klare taal van de Nederlandse Encyclopedie. Niet zo gek dus dat er heel wat boeren warm lopen om in plaats van koeien, kleine huisjes te gaan melken. Ook minister Carola Schouten van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit gebruikt haar boerenverstand als zij eind 2020 haar nieuwe Bosstrategie presenteert. Zij wil de komende 10 jaar 37.000 hectare nieuw bos realiseren op voornamelijk landbouwgrond. Schouten denkt dat kosten voor de beoogde 100 miljoen nieuwe bomen kunnen worden terugverdiend door de aanplant te combineren met windmolens, agroforestry (o.a. fruitboomgaarden, voedselbossen, biologische (pluim)veehouderijen) en..... woningbouw. Slimme boerenmeid, die Carola!

Als ik daarbij de positieve reacties op het project Natuurdorpen De Peel, dat 10.000 *tiny houses* in nieuwe natuur wil realiseren, de groeiende aandacht van architecten voor kleine woningen en de mede door de media gestuwde toenemende normalisatie en acceptatie van klein wonen optel begin ik spontaan de hit van Mannenkoor Karrenspoor te zingen: *Ja, dat is mooi, mooi, mooi man. Het leven dat is een groot feest!* Was het maar waar! Het is na al deze mooie ontwikkelingen ontnuchterend van het Testlab te vernemen dat *tiny houses in nieuwe natuur* een weg van de lange adem is. De lagere overheden, lees gemeenten en provincies, blijken stug en taai als puntje bij paaltje komt. Wonen en agrarische grond vormen nog steeds 2 botsende begrippen in de hoofden van veel ambtenaren. Terwijl de landelijke overheid juist geld pompt in het Testlab *Nieuwe natuur en klein wonen*. En dan hebben we het nog maar niet over de raadsleden van Coevorden, die een keurig aan het Bouwbesluit voldoend *tiny house* op een kavel maar een bouwkeet of schuur vinden. Het is inderdaad nog een hobbelig karrenspoor van de lange adem. Daar kun je met je boerenverstand toch niet bij!

FLEXHOME-ONE

HIGH QUALITY
FUNCTIONAL DESIGN

Flexhome-one ontwikkelt hoogwaardige mobiele woningen.

Onze compacte woningen zijn geschikt als 'tiny house', starterswoning, mantelzorgwoning en voor particuliere woningbouw.

Wilt u meer weten?

Bezoek onze website. Klik hier

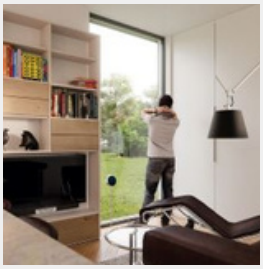

Vestiging Noord
Ynduksjewei 4, 8914 CA Leeuwarden
Vestiging Zuid
Marathonweg 1, 6225 XV Maastricht

WWW.FLEXHOME.ONE

ALLE ADVERTENTIES ZIJN INTERACTIEF. KLIK OP DE ADVERTENTIE VOOR MEER INFO.

My Tiny Home
ontwerp, bouw en advies

ONTWERP JE EIGEN TINY HOUSE

complete cursus

klik HIER voor meer info

KLETSEN OVER KLEIN WONEN?

WORD LID VAN ONZE GROEP

KLEIN WONEN

KLIK HIER

Architect Harko Verstraeten

„Klein en modulair is de toekomst”

23

10

Klein wonen met kids

INHOUD

Busleven & koken

81

In eigen hand

Sanne & Daniel willen het leven in eigen hand hebben, dus kozen ze voor het busleven. Zij vertellen over hun bevrijding en nieuwe leven.

73

Op de boerderie

Esther woont heerlijk landelijk in een woongroep en verwondert zich nog elke dag.

84

EN VERDER

KLIK op het paginacijfer om naar de pagina te gaan. KLIK op **i** rechtsonderaan elke pagina om terug te gaan naar Inhoud.

COLOFON en interactie 6
TINY THINGS 7
FOTO Eerste *tiny house* in natuur De Peel 8
BINNEN BIJ Alex 16
BLOG Noortje 22
KLEIN ZUIDBROEK Metamorfose 29
KORT nieuws 33
ACHTERGROND *Tiny houses* in nieuwe natuur 34

APPEN met Frieda & Manon 38
BLOG Tim 41
INTERVIEW Iris en Sara gaan voor stadslandbouw 42
VLOG Hilde & Oscar 49
MARCEL VAN MIERLO *Tiny sky scrapers* 50
BLOG Wim Kromwijk 54

ENERGIE Van gasstel naar inductiekookplaat 55
CREATIEF Vrolijke slinger 57

BOEKEN 59
VOORPROEFJE *Tiny Houses & Vertical Living* 63

REISFLARD Bram & Melanie 72

ELKE Een eetbare tuin... waar begin ik? 92
MOESTUINDERWIJS Seizoen nu op z'n top 97
PUUR KOKKERELLEN met Suzanne 99
MEVROUW ONKRUID Daslook 100

COLOFON

REDACTIE redactie@kleinwonenmagazine.nl

Hoofdredacteur & Artdirector Raymond Kool

Redactie-assistent Margo de Kemp

Medewerkers
Tim van der Meer, Noortje Veerman, Frieda Bakker, Manon Verijdt, Marcel van Mierlo, Ibolya Moór, Wim Kromwijk, Hilde de Leeuw & Oscar van Keulen, Elke Rabé, Bram & Melanie Verheijen, Jantina Scheltema, Suzanne Beekenkamp, Lidion Zierikzee, Maaike Pfann.

Fotografie
Ronald Lammers, Noortje Veerman, Jan-Willem van der Male, Klein Zuidbroek, PMB BV, Frieda Bakker, Manon Verijdt, Mabel Amber, De Peel Natuurdorpen, Hilde de Leeuw, refunc.nl, Ana Rocha, Sam Oberter, Byun Jongseok, David Mark, Stroomwinkel, Margo de Kemp, Andy Chen, Leonas Garbačauskas, Jack Jérôme, Piotr Bednarski, Takumi Ota, Nick Kane, Richard Chivers, Young Chae Park, Bram & Melanie Verheijen, Amelandfoto.nl/Jantina Scheltema, Elke Rabé, Gerhard Hof, Marijke Zoetelief, Lidion Zierikzee, Minke Schepers, Suzanne Beekenkamp, Maaike Pfann.

TIP DE REDACTIE tip@kleinwonenmagazine.nl

SALES adverteren@kleinwonenmagazine.nl

Sales & Marketing Ronald Lammers

Sales assistent Carla Hornsveld

DISTRIBUTIE www.kleinwonenmagazine.nl

ALGEMENE VRAGEN info@kleinwonenmagazine.nl

WEBSITE www.kleinwonenmagazine.nl

Klein Wonen Magazine is een uitgave van Tiny Publisher V.O.F.. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag zonder schriftelijke toestemming van de uitgeverij worden overgenomen.

INTERACTIE

Klein Wonen Magazine is als puur digitaal magazine super interactief. Met 1 klik krijg je toegang tot meer informatie, foto's en video's. Klik daarvoor op een van de volgende symbolen in de artikelen.

Speel video | Naar website | 360° foto | FB / Album | Download | Klein Wonen Tekstlink | Naar inhoud

ADVERTENTIES > Alle advertenties zijn interactief. Klik op de advertentie, het webadres of de symbolen.

TINY THINGS

Al deze *tiny things* zijn te koop in onze webshop. KLIK op de foto om naar de shop te gaan.

Koken als een zonnetje

Zorgen over een bijna lege gasfles of een tekort aan houtskool in je buitenkeuken zijn verleden tijd met het *Solar Brother Sungood Pack*. Alleen de zon is voldoende om je maaltje te bereiden. Zonder vlammen en rook, dus super duurzaam! De spiegels zorgen voor een hitte van 80 tot 150 graden rond de meegeleverde zwarte pan. Het kooktoestel is opvouwbaar en weegt slechts 950 gram. Handig op reis in je *van*, maar kookt ook als een zonnetje op je terras of balkon.

Bewaren zonder folie

Voedsel wil je natuurlijk niet verspillen, maar het goed houden met folie en plastic zakjes is nu weer niet erg duurzaam. Daar heeft Ecowise iets op gevonden: beeswax wraps. In deze vellen van biologisch katoen en bijenwas bewaar je je voedsel milieuvriendelijk. Er zitten 3 maten in een pakje en je kunt de vellen na gebruik even afspoelen met een sopje en uit-hangen voor hergebruik. Als ze op zijn kunnen ze in de compostbak, want de vellen zijn biologisch afbreekbaar. Wij zijn enthousiast!

LED schijnt door de bomen

Je hebt sfeervolle LED-windlichten en sfeervolle LED-windlichten, maar deze van *Gadgy* is wel heel fraai. Door de bomenprint en de goudkleurige binnenzijde ontstaat een romantisch en natuurlijk schaduweffect in je tuin, op je terras of balkon. Zo kun je het hele jaar door *Zie de maan schijnt door de bomen zingen*! De windlichten worden gevoed door zonne-energie en branden in de zomer wel 8 uur. Bang voor een buitje zijn ze niet, want de lampen zijn ook nog eens spatwaterdicht. Fijne zomeravonden gewenst in het schijnsel onder deze *bomen*.

Zwammen kweken op koffiedik

Paddenstoelen zijn heerlijke vleesvervangers, maar waar vind je ze als je zelfvoorzienend wilt zijn? Op je aanrecht! Met de kweekset van Fryslan Fungies kweek je zelf heerlijke oesterzwammen op je eigen koffieprut. Zelfs dat uit senseopads en espressocupjes. Zo geef je dit afval ook nog een nuttige bestemming. In de kweekset, gemaakt van gerecyceld plastic, kun je 2 tot 3 keer oogsten van een emmertje koffiedik. Daarna kun je het proces herstarten met een deel van de oude inhoud. Op de website van *Fryslan Fungies* vind je recepten met zwammen. Jammie!

Eerste *tiny house* in natuur De Peel

Hij staat er! Het eerste van de 10.000 *tiny houses* die zes natuurdorpen moeten gaan vormen in de streek De Peel. Het gaat om een tijdelijke demowoning van 50 m2 in het Brabantse dorpje Zeeland. Hiermee wil de Stichting Peel Natuurdorpen boeren stimuleren om hun weilanden anders rendabel te maken dan met veeteelt, namelijk met landschapslandbouw. Zij kunnen nieuwe natuur op hun grond creeëren en geld verdienen door er *tiny houses* in te (laten) plaatsen. De stichting heeft een coulisselandschap voor ogen met een afwisseling van bossen, kruidenrijk grasland, houtwallen, heggen en waterpartijen. *Tiny houses* zijn volgens Peel Natuurdorpen een krachtig verdienmodel en kunnen worden gerealiseerd in de nieuwe bossen en op boerenerven. Zo zou dit landschap van, voor en door boeren speels als een 100 km lange gordel van natuurparels door de hele Peelregio kunnen gaan lopen. Zo wil de stichting boerenbedrijven en landschap duurzaam in stand houden in harmonie met de natuur. Het project sluit perfect aan op de plannen van het Testlab *Tiny houses in nieuwe natuur*, waarover je elders in deze editie van Klein Wonen Magazine meer kunt lezen.

25 M² WOONGENOT

Voor starters en singles of als mantelzorgwoning

Vanaf 18 m2 kunnen wij onze cubes in 1 dag op schroeffundering plaatsen. Helemaal sleutelklaar inclusief keuken, sanitair, verwarming d.m.v. warmtepomp, elektriciteit, vloer-, wand- en plafondafwerking.

Vraag de digitale presentatie met prijzen aan via info@pmb-bv.nl!

Prefab Modulair Bouwen
casco of sleutelklaar bouwen met beperkte m²'s

www.pmb-bv.nl
info@pmb-bv.nl
06 15825870

PMB
Prefab Modulair Bouwen

ALLE ADVERTENTIES ZIJN INTERACTIEF. KLIK OP DE ADVERTENTIE VOOR MEER INFO.

Meity (37) dolenthousiast over haar nieuwe minimalistische levensstijl

Bewust KLEIN wonen met KIDS

INTERVIEW

Het dagelijks leven met jonge kinderen kan nogal chaotisch zijn, maar niet voor Meity Feher. De Limburgse woont bewust klein en dat maakt het allemaal een stuk overzichtelijker en praktischer. ,,Peuters vinden het fijn om hun ouders in de buurt te hebben en in dit kleine huisje kan ik alle taken uitvoeren zonder mijn kinderen uit het oog te verliezen", aldus de 37-jarige alleenstaande moeder van dochter Liv (4) en zoon Vital (1), die er nu ook met veel plezier een minimalistische levensstijl op na houdt.

> Liv en Vital op hun grote slaapkamer.

In 2019 woont Meity nog met haar partner en zijn 2 dochters in een jaren 30-stadswoning in Maastricht. Een drukte van belang met bijbehorende stress en irritaties. Aan het einde van dat jaar besluit ze hier een punt achter te zetten. ,,Om wat meer rust voor het gezin te creëren heb ik besloten om met de kleine kinderen elders te gaan wonen", vertelt de docentopleider en onderwijskundig adviseur. Zij kijkt in eerste instantie naar wat grotere woningen, maar kiest al snel bewust voor kleinere woning. ,,Dat leek mij overzichtelijker en praktischer. Wonen in een groot huis kost veel tijd om het netjes bij te houden. Hoewel in eerste instantie nog de gedachte was dat iedereen een eigen kamer nodig had, bleek dat de kinderen eigenlijk veel buiten speelden, of binnen, maar zelden alleen op hun kamer. Ik ben gaan lezen over een minimalistische levensstijl en die filosofie sprak mij aan. Mijn ervaringen kwamen namelijk overeen met wat ik in de boeken las. Een groot huis bleek voor mij niet zo functioneel en eigenlijk ook helemaal niet zo nodig te zijn."

Nu wonen Meity, Liv en Vital in een knus en gezellig appartement van 58 m2 aan de rand van Maastricht. „Ik heb ik er bewust voor gekozen om nabij een natuurgebied te gaan wonen, omdat ik geen eigen achtertuin heb", verklaart Meity haar vertrek uit haar geliefde bruisende centrum van de Limburgse hoofdstad. „Gelukkig heeft die keuze in de praktijk goed uitgepakt! Peuters vinden het fijn om hun ouders in de buurt te hebben. In dit kleine huisje kan ik alle taken uitvoeren zonder mijn kinderen uit het oog te verliezen. De was, douchen, koken, opruimen, het kan allemaal, terwijl ik de kids in de gaten houd. Ik kan continu met ze babbelen. Verder is het gelijkvloers, ik hoef niet bang te zijn dat de kinderen een trap op of af kruipen. Ze kunnen zelf opstaan en naar de woonkamer gaan om te spelen. Een tafel is zo gedekt en afgeruimd. Ook kan ik de afwas alvast doen, terwijl de kinderen nog eten. Dat geeft ons een moment om de dag door te nemen. Zo mis ik de afwasmachine helemaal niet. Een huishouden met 2 kleine kinderen en een drukke baan kost veel tijd en energie. Door klein te wonen is alles overzichtelijk. Spullen hebben een vaste plek, ik kan niks kwijtraken. Doordat het klein is heb ik alles altijd netjes en snel opgeruimd, dat zorgt voor sfeer en gezelligheid."

„De was, douchen, koken, opruimen, het kan allemaal, terwijl ik de kids in de gaten houd"

Ook voor Liv en Vital blijkt het appartementje een goede keuze. ,,De kinderen kunnen zich makkelijk afzonderen of zelf spelen in de slaapkamer, dan kan ik als ouder vanuit de woonkamer goed horen of het goed gaat. De kinderen hebben mij altijd in de buurt. Doordat het huishouden overzichtelijk is en alles een vaste plek heeft kunnen zij ook heel makkelijk goed mee functioneren in het huishouden. Ze hebben

> Meity kan bij al haar taken de kinderen in de gaten houden.

> Weinig meubels geven de kids veel speelruimte en de lichte kleuren zorgen voor een ruimtelijk effect.

juist genoeg speelruimte omdat ze makkelijk van de woonkamer naar de slaapkamers kunnen gaan. Ik heb nog niet meegemaakt dat kleine kinderen helemaal zelf op hun kamer gaan spelen, dat kan hier wel."

Bij de inrichting van haar nieuwe kleine stulpje heeft Meity uiteraard rekening gehouden met haar kids. Zo heeft zij bewust gekozen voor kleine meubels. ,,Zo is er veel ruimte voor de kinderen om te bewegen en te spelen. Er staan geen overbodige meubels in mijn huis. Alles is functioneel. Zo gebruik ik een vintage koffer als salontafel, zodat ik tevens een opbergruimte heb voor hun speelgoed. Ik heb de kinderen ook de grote slaapkamer gegeven en ben zelf in de kleine kamer gaan slapen. Kinderen hebben meer plezier van een grotere slaapkamer, omdat zij er overdag ook kunnen spelen en met vriendjes kunnen ravotten. Als volwassenen heb je een grote slaapkamer overdag eigenlijk helemaal niet nodig. Zo functioneert mijn bed overdag vaak als trampoline voor de kinderen en heeft het 's-nachts iets weg van een knusse bedstee. Als de kinderen de leeftijd krijgen dat ze een eigen kamer willen zou ik weer opnieuw creatief moeten nadenken. Dan zou ik een bijvoorbeeld een bedkast in de woonkamer kunnen zetten en de kinderen een eigen slaapkamer geven." Geïnspireerd door de verhalen over een minimalistische levensstijl heeft Meity lang nagedacht over de inrichting en indeling van haar appartementje. ,,Omdat de ruimte klein is heb ik bewust gekozen voor witte strakke muren en witte vloeren. Door de basis zo licht mogelijk te maken, wordt de ruimte optisch het grootst. Kleur breng ik in het interieur door accessoires en dat zijn dan vooral lichte tinten. Aan de achterkant van de woning heb ik gekozen voor op maat gemaakte plisségordijnen, zodat de lichtinval optimaal blijft en de ruimtes ruimtelijk ogen. Verder heb ik een smalle lange vintage zitbank in mijn eethoek. Daardoor creëer ik toch extra zitplaatsen voor als er mensen op bezoek komen, zonder dat er stoelen in de weg staan. Aan de tafel staan krukken om op te zitten. Dit geeft een actieve zithouding en krukken nemen geen plaats in beslag. Ook heb ik een witte bank, dat oogt ook ruimtelijk. Je zou misschien denken dat het alles behalve praktisch is met kleine kinderen, maar deze bank is bedoeld om buiten neer te zetten. De stof is vuil en waterafstotend, dat is dus met kleine kinderen heel praktisch. Je veegt het eenvoudig schoon."

,,Er is veel ruimte voor de kinderen om te bewegen en te spelen"

Zelfs de berging met wasmachine heeft de Limburgse moeder slim in gebruik. ,,Hier heb ik een paar koperen stangen opgehangen, waardoor ik geen extra kledingkast nodig heb. Vanuit het washok kan ik mijn was meteen in de kast leggen en de kast is tevens mijn paskamer", lacht zij met enige trots. En zo heeft zij nog enkele ruimtebesparende oplossingen bedacht. ,,In mijn slaapkamer staat een make-up tafel met een kruk erbij. Dat is tevens mijn bureau om aan te werken. Ook mijn bergruimte in de kelder is multifunctioneel. Ik heb er behalve wat extra jassen, klusspullen en buitenspeelgoed sinds kort ook een sportruimte van gemaakt. Door

> Meity heeft de kleine slaapkamer genomen.

> De salontafel met daarin het speelgoed van Liv en Vital.

> De make-uptafel doet ook dienst als werkplek.

> Vital en Liv hebben veel speelruimte.

er een crosstrainer in te zetten kan ik als alleenstaande moeder toch in de avonduren sporten, zónder het huis uit te hoeven."

> De kids hebben hun moeder altijd in de buurt.

Het minimalistische leven op 58 m2 bevalt Meity zichtbaar uitstekend. Ze voelt zich als een vis in het water. ,,Hoe groter ik ging wonen, hoe interessanter ik het vond om een minimalistische levensstijl aan te nemen. Het is eigenlijk echt ontstaan door de ervaring. Ik ben iemand die ordelijk is en een opgeruimd huis gezellig vindt. Hoe meer spullen, hoe moeilijker het is om die rust en eenvoud na te streven. Anderzijds is het ook een beetje opvoeding. In mijn opvoeding heb ik geleerd dat je zuinig moet zijn met spullen en dat je na moet denken of je iets echt nodig hebt. Als je altijd meer wil, geeft dat nooit een gevoel van verzadiging en zal het geluk altijd uitgesteld worden. Tevreden zijn met wat ik wel heb, in plaats van denken wat ik niet heb, maakt mij juist gelukkig. Met mijn moeder en oma ben ik altijd veel naar rommelmarkten geweest. Het is voor mij echt een hobby om mooie spullen van de kringloop of rommelmarkt mee te nemen. Mijn moeder heeft dezelfde tik. We houden van kwalitatief goed materiaal, maar door het tweedehands te kopen zijn we bewust duurzaam bezig. Design staat voor kwaliteit en is erg waardevast. Bovendien is echt design tijdloos en toch trendy. Bij tweedehands winkelen komt alles voor ons samen."

Haar overstap naar een kleine woning en een minimalistische levensstijl heeft Meity ook veel rust gegeven. ,,Een groot huis nodigt uit tot het continu kopen van spullen. Dit vond ik behalve duur ook nog eens stres verhogend werken. Trends veranderen razendsnel. Als je nadenkt over wat je nou eigenlijk echt nodig hebt, dat is dat helemaal niet veel. Hoe minder bezit, hoe minder zorgen, hoe minder snel je iets kwijt bent en hoe efficiënter je kan leven. Ik heb bij al mijn spullen nagedacht of ik het binnen 6 maanden gebruik. Als het antwoord *nee* is dan hoef ik het niet in huis te hebben. Verder denk ik een beetje systematisch. Als ik nieuwe schoenen koop, moet ik een oud paar van mezelf wegdoen. Zo verdrink ik niet in spullen die ik eigenlijk niet gebruik. Ik heb lol van een rondje naar de stort. Ik vind het heerlijk om op te ruimen."

Ook de kinderen hebben niet veel speelgoed en voelen zich daar prima bij. ,,Door regelmatig naar de kringloop te gaan en nieuw speelgoed uit te zoeken kan ik toch genoeg variatie aanbrengen. Verder zie je ook dat wat ze wél hebben intensief gebruikt wordt en dat ze het erg leuk vinden om in een andere omgeving met ander speelgoed te spelen. Ik denk ook goed na over wat ik ze wil geven. Zo kan ik bijvoorbeeld goed investeren in buitenspeelgoed, zoals een goede step of skates. Daarmee stimuleer ik bewegen en buitenspelen. Ook spelen we veel spelletjes en lezen we veel boeken uit de bieb. Door naar de bieb te gaan hebben we een uitje, variatie in boeken en zijn we duurzaam bezig. Ook ben ik dol op de boekenkast in mijn buurtsupermarkt. Daar liggen gigantisch veel leuke kinderboeken voor 1 euro. Het is altijd leuk om ze daar blij mee te maken, wat we uitgelezen hebben kunnen we weer daar terugleggen."

> Liv en Vital kunnen bij mooi weer ook op het balkon spelen.

Haar enthousiasme over klein wonen met haar kids wil Meity graag met anderen delen. Zij hoopt veel jonge gezinnen te inspireren. ,,We leven in een enorme consumptie- en prestatiemaatschappij, die tevens wordt gekenmerkt door burn-outs en depressies. Ik denk dat het een enorme verlichting is voor jong en oud om minder bezig te zijn met bezit en meer gericht te zijn op de echte kwaliteit van leven. Een klein huis geeft minder zorgen, minder stress en is veel goedkoper om te onderhouden. Zo blijft er gewoon veel meer tijd over om echt van je kinderen te genieten, door bijvoorbeeld lekker buiten te spelen met ze."

Een lading oplossingen voor zelfstandige energievoorziening.

Uw partner voor mobiele-, off-grid- en energie-opslagsystemen.

Van productkeuze tot volledige systeem engineering.

Productadvies | Systeemadvies | Technisch schema
Systeeminstallatie | Systeemcheck & test | Certificering

Lemsteraak 6 | 2411 NC Bodegraven, NL | NL Tel. 0172 - 820 015
info@stroomwinkel.nl | www.stroomwinkel.nl

stroomwinkel
Victron Verkoop & Service Center

BINNEN BIJ
Alex

Alex Pander

Leeftijd:	25
Baan:	Graphic designer/Social Media marketeer
Fijnste plekje :	De keuken
Meest trots op:	Mijn planten
Mooiste woonaccessoire:	Ons chrome espresso-apparaat
Meest inventieve oplosssing:	Verkoeling van onze Dyson

„Ons interieur valt niet persé in een hokje. We kijken gewoon wat we mooi vinden, maar ook of het praktisch is’

De woning

Woonplaats:	Utrecht
Locatie:	Binnenstad
Type woning:	Appartement
Woonoppervlak:	56 m2
Aantal ruimtes:	2
Verwarming:	CV
Elektriciteit:	Nuts

„Je kunt hier door de ramen heerlijk mensen kijken”

360°
FOTO
KLIK HIER
360° VIEW
„Ik wil een gevoel van thuiskomen hebben. En gezelligheid. Ik vind dat het aardig is gelukt.”

„De keuken is onze *social hangout*. Als we mensen over de vloer hebben, schuiven we het keukenblok in het midden als een soort bar. Zo wordt het snel een gezellige ruimte."

„Ik vind het fantastisch om mijn planten te zien groeien. Ze maken het huis levendiger en het zijn mooie accessoires”

© Noortje Veerman

WEKKER

Het is alweer tijd voor mijn 12e bloggie voor Klein Wonen Magazine en waar zal ik nu eens over schrijven? Veel is de revue al gepasseerd, zoals beestjes in huis, het leven met de seizoenen, morele en opbeurende berichten en ook de donkere andere kant van ons *tiny* leven. Ik was geroerd door mijn eerste blog, 2 jaar geleden. Hoeveel er eigenlijk veranderd is, maar toch hetzelfde is gebleven. Er is bijvoorbeeld te lezen dat we elke ochtend om 7 uur worden gewekt door de heiwekker. Help, ze heien op onze woonlocatie Heijplaat! Vandaag de dag is dat geen heiwekker, maar de Luus-wekker. Om 7 uur voel je 2 kouwe klauwtjes op je hoofd, duwt mevrouw haar kleine kontje tegen je neus of kruipt ze met haar kleine koppie in je oksel. Ik weet wel welke wekker ik prefereer. Tata-gebrabbel in je oor of 30 schreeuwende bouwvakkers naast je raam, u mag kiezen!

Ook was er te lezen dat we ons hard maken voor een nieuwe woonlocatie. Dat is uiteindelijk het prachtige Roggebotstaete geworden, maar ook hier hebben we een tijdelijke vergunning. Dit keer zijn we samen met onze fijne buren, die ook tegen een stootje kunnen, op zoek. Een deel van onze dag bestaat dus wederom uit een plan schrijven, afspraken maken, gemeente wakker houden, mensen spreken, afspraken nakomen, groepen vormen, ontwerptekeningen maken, elkaar wakker schudden en een borrel na afloop. En zoals in mijn vorige blog te lezen is, het liefst iets voor een langere tijd. Hoe moet je anders die biomeiler bouwen, je compost uitstrooien of oogsten van je fruitbomen? En we willen niet dat Luus net leuke vriendjes heeft gemaakt en dan weer weg moet.

2 jaar geleden hadden we nog geen idee, hoe ons leven eruit zou gaan zien. En wat dat betreft is er niks veranderd, we hebben nog steeds geen idee. Behalve dat we nu nog meer de behoefte hebben om iets bijzonders op te bouwen en door te geven aan de nieuwe generatie. Én dat we de weg die we nu bewandelen, zien als een mooie wandeling. Niet de enige, maar wel een juiste voor nu. Wie weet waar we over 2 jaar weer staan.

Avond. 18:00 uur. Eindelijk rust, JW heeft gekookt en ik heb Luus in bad gedaan. We gaan weer heerlijk smikkelen van onze hartige pannenkoeken. Oké, én eentje met stroop! En dan vroeg naar bed, want morgen om 7 uur: de Luus-wekker!

BLOG

NOORTJE

Noortje Veerman, alias Noortje Regeltut, heeft altijd klein gewoond. Ze is meesterlijk in ontspullen, dol op gezelligheid, leert graag van ervaringen en wil anderen op weg helpen, zoals zij samen met partner Jan-Willem doet met de Tiny House Academy.

Architect Harko Verstraeten ontwerpt betaalbare huisjes

„KLEIN en MODULAIR is de TOEKOMST”

INTERVIEW

Harko Verstraeten ontwerpt al jaren gebouwen in het heden. Tegenwoordig vooral strak met beton, glas, hout en een warme industriële uitstraling. De 57-jarige architect heeft al vele prachtige luxe villa’s op zijn naam staan, maar ontwerpen in het heden betekent voor hem ook rekening houden met de steeds minder betaalbaar wordende woningmarkt. Dus stort hij zich met zijn partners binnen FlexHome-one ook al enkele jaren met passie op kleine betaalbare woningen, die in de fabriek modulair worden gebouwd. ,,Klein en modulair is de toekomst!”, zegt de Limburger stellig.

> Harko Verstraeten .

Wie de website van Verstraeten Design bekijkt weet meteen wat voor een vlees zich in de kuip bevindt. Moderne strakke huizen in blokvormen met een luxe uitstraling. Bij de eerste oogopslag niet meteen een architect die je in verband brengt met betaalbaar en klein wonen. Onterecht, want Harko Verstraeten ontwerpt wel degelijk ook huisjes voor een kleine beurs. ,,Als hedendaags ontwerper moet je je altijd concentreren op het heden en de toekomst. Dat betekent zeker aanpassen. Natuurlijk zullen er altijd grote dure woonhuizen worden gebouwd maar efficiënt bouwen gaat zeker de overhand nemen. We leven in 2021. Jongeren hechten meer waarde aan echt leven, vakanties, genieten van het leven en willen niet meer een heel groot gedeelte van hun salaris stoppen in een dure woning. Je ziet dit niet alleen in de bouw, maar ook in andere sectoren."

„Efficiënt bouwen gaat zeker de overhand nemen"

Naast de veranderde levensopvatting van veel jongeren speelt uiteraard ook de huidige woningmarkt bij Harko een belangrijke rol om kleine betaalbare woningen te ontwerpen. ,,Je ziet dat woningen en bouwplaatsen steeds duurder worden. De economie gaat goed en de rente staat laag. Alles wordt duurder. Ook de woningen, die daardoor minder bereikbaar worden voor bepaalde groepen die ook een woning nodig hebben. Jongeren, ouderen, mantelzorgers, studenten en starters kunnen in de huidige situatie geen woning meer kopen omdat ze simpelweg te duur zijn geworden. Er ontstaat een markt voor mensen die toch een luxe woning willen maar op een kleinere oppervlakte. Een complete woning gereduceerd tot wat echt nodig is en wat voor de doelgroep gewenst is. Echter wel met de eisen van hedendaags wonen, dus met hoge isolatie- en afwerkingseisen en luxe op niveau."

Samen met Iqta Projectontwikkeling, Bouwkundig Adviesbureau Dreessen en Naga Solar roept Harko daarvoor het samenwerkingsverband Flexhome-one in het leven. ,,Na onderlinge gesprekken en het naast elkaar leggen van onze toekomstplannen kwamen we tot de conclusie dat we gezamenlijk iets aan het woningtekort willen doen door het ontwikkelen, bouwen en leveren van kleine woningen", vertelt de in Roerdalen geboren architect, uit wiens brein inmiddels 12 verschillende huisjes zijn ontsproten. Deze variëren in grootte met woonoppervlakten van 16 m2 tot 80 m2. De moderne uitstraling en luxe, die Harko in zijn villa's verwerkt, komen ook in zijn kleine woningen terug. ,,De woningen zijn in de basis luxe woningen alleen op een kleiner oppervlak. Ze worden compleet geleverd inclusief een luxe keuken en badkamer met alle apparatuur, zonnepanelen, airco en afwerking op hoog niveau. We bieden per woningtype ook 3 energiepakketten

> Harko bij 2 van zijn creaties in het zuiden van Limburg.

© Flexhome-one

> De huisjes van Harko zijn luxe ingericht.

aan. Van standaard noodzakelijk en goed, tot luxe en superluxe. Zo kan de koper extra investeren in duurdere pakketten. De toekomst is elektrisch, dus willen we zoveel mogelijk gebruik maken van zonne-energie. Op dit moment staat de opslag van energie nog in de kinderschoenen, maar dat gaat in de toekomst zeker veranderen, zodat opslagcapaciteit goedkoper gaat worden."

Bij het ontwikkelen van de kleine woningen zijn de initiatiefnemers niet over een nacht ijs gegaan. De standaardindelingen van de huisjes zijn na een lang proces van doorontwikkeling tot stand gekomen. ,,Het probleem was om de beschikbare ruimte zo efficiënt mogelijk te benutten en toch rekening te houden met voldoende opslagmogelijkheden. De slaapkamer hoeft in principe niet echt groot te zijn, toch moet het een ruim gevoel geven. De badkamer moet niet te klein zijn, maar ook weer niet te groot. Blijft de woonkamer en keuken over. Deze moet juist ruim zijn, omdat hier de meeste tijd wordt doorgebracht. Dit alles hebben we in de praktijk vaak geoptimaliseerd", vertelt Harko.

,,De slaapkamer hoeft niet groot te zijn, maar toch een ruim gevoel geven"

De productie van de Flexhome-one-woningen laten de partners over aan een fabriek in het buitenland. Dat is een hele bewuste keuze. ,,Het grote voordeel van compleet modulair is dat alles vooraf in de fabriek wordt gebouwd. Dat is voor de kwaliteit van bouwen veel beter. Je hebt betere omstandigheden, zoals geen stikstofuitstoot en geen last van wind en regen, minder kans op fouten en ze zijn toch koppelbaar. De modules worden vooraf gecontroleerd en daardoor wordt de uiteindelijke bouwtijd flink ingekort." Dat de huisjes zo uit de fabriek rollen en de indelingen standaard zijn, betekent volgens Harko niet dat er allemaal eenheidsworsten worden geproduceerd. ,,Alle woningen zijn in principe compleet uitgewerkt, maar natuurlijk is het mogelijk de afwerkingen, kleuren en materialen zelf te kiezen, dus het zullen toch steeds andere woningen worden. Een extra voordeel is dat de woningen eenvoudig met een extra unit zijn uit te breiden. Je ziet nu dat veel mensen thuis werken en ik verwacht dat na de coronaperiode veel mensen thuis willen blijven werken. Dit vereist een goede rustige werkplek die vaak niet aanwezig is. Bij ons

bouwsysteem kan relatief eenvoudig een extra unit worden gekoppeld. Ook losstaande kantoorunits zijn een oplossing.”

De toekomst voor andere, kleinere woonvormen ziet er volgens Harko zonnig uit. Hij ziet woonwijken met kleinere hedendaagse moderne woningen al helemaal voor zich. Er is volgens hem nog maar een belangrijke bottleneck: de gemeenten. ,,De mensen zijn er, de woningen zijn er, nu nog de bouwplekken vinden. Gemeenten moeten meer willen samenwerken om het nieuwe wonen toe te staan. De vraag is supergroot. Alleen de lokale overheden moeten nog dezelfde kant op kijken en mee willen denken. Op dit moment is het grootste probleem om hen enthousiast te maken om bouwruimte vrij te geven voor kleinere woningen. Vanuit de staat krijgen gemeenten opdracht om hierover mee te denken, maar dit gebeurt nog veel te weinig. De druk van woningzoekenden wordt ook groter. Wij zijn dan ook in gesprek met meerdere gemeenten om projecten te ontwikkelen, want we kunnen onze woningen ook aanbieden voor verhuur of lease. Er zijn echter nog veel gemeenten die geen ruimte willen bieden aan kleinere woningen. Als dit verandert zullen de mensen die echt kleiner, goedkoper en schoner willen wonen ook echt hun plannen gaan uitvoeren. Aan de mensen en bouwers zal het niet liggen. Klein en modulair is echt de toekomst!”

,,Gemeenten moeten willen samenwerken om het nieuwe wonen toe te staan”

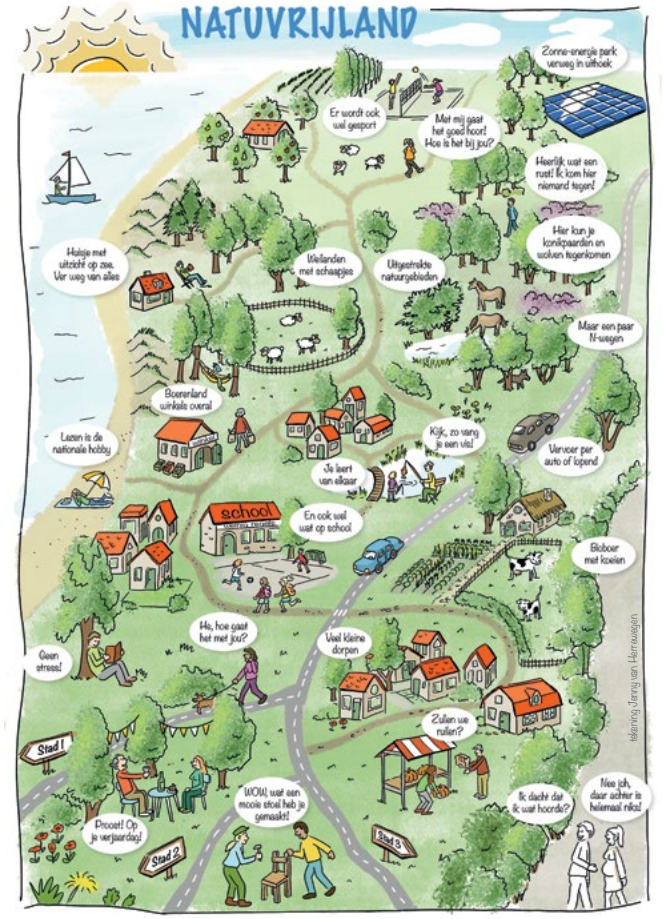

Doe je mee? www.youtopialab.com klik hier

TINY HOUSE ACADEMY

KLIK HIER!

Leer ontwerpen en bouw je eigen woning

ALLE ADVERTENTIES ZIJN INTERACTIEF. KLIK OP DE ADVERTENTIE VOOR MEER INFO.

NIEUW BOEK

SLIM RUIMTE-GEBRUIK3

Ruimte-innovatie op de vierkante mm

20 PIEPKLEINE BOUWSELS

MET UITGEBREIDE BESCHRIJVINGEN, FOTO'S EN ILLUSTRATIES

142 pagina's

- Wereldwijd unieke projecten
- Van hergebruikte graansilo tot iglo
- Van drijvend ei tot 3-d geprint huisje
- Van office pod tot uitklapvilla
- Mooie verhalen over bouwwijze en gebruik
- Prachtig beeldmateriaal
- Rijk geïllustreerd

U kunt het boek bestellen als epub en pdf bestand of als hard cover versie door een mail te sturen naar levenintuinen@gmail.com

© Klein Zuidbroek

METAMORFOSE

Ons terrein heeft in de afgelopen maanden een metamorfose ondergaan. Alsof in dit lege weiland altijd al de belofte lag van een bloeiend geheel, verstopt in de bodem en onzichtbaar tot nu. Het idee als kleine zaadjes geplant, opgekomen als huisjes boven de grond en levens die geleefd worden. De sporen van bestaan worden achtergelaten op het terrein en groeien langzaam uit tot een community.

TIM VAN DER MEER SERIE

Langzaam verschijnen er steeds meer huisjes in Klein Zuidbroek. De familie is bijna compleet! Anouk haar huisje kwam letterlijk haar armen ingereden, helemaal vanuit Polen. Het huisje van Guy en Cloe werd met een enorme kraan op haar plek gezet. Zij zullen de komende tijd verder klussen om het aan de binnenkant af te maken. Bouke en Iris vertrokken heel vroeg in de ochtend vanuit Utrecht met hun huisje achter een bestelbus richting Apeldoorn, een spannende tocht over de snelweg. Ze werden verwelkomd door de opkomende zon toen ze het terrein op reden en een verhuiswagen met hun huisraad. Anne is druk bezig met haar vader om haar huisje bewoonbaar te hebben voor ze richting het dorp komt, terwijl Reinier en Tim wind- en waterdicht *zijn* en in de startblokken staan om te gaan verplaatsen.

© Klein Zuidbroek

> *Anouk sluit haar huisje in de armen.*

Een verzameling huisjes maakt nog geen dorpje

Iedereen doet het op zijn of haar eigen manier: het bouwen, hoe het transport eruit ziet en in welke fase de verhuizing plaatsvindt. De een wil het huis helemaal bewoonbaar hebben bij aankomst, de ander gaat *afklussen* op locatie. Dan voelt het even als kamperen; douchen en je haren wassen bij de buren! Het neerzetten en afmaken van het huisje is namelijk niet het enige werk dat gedaan moet worden om het ook echt bewoonbaar te maken. Er moeten watertanks worden ingegraven voor het opvangen van het regenwater en helofytenfilters worden aangelegd om het grijze water te filteren. Dit geldt ook voor ons terrein. Een verzameling huisjes maakt nog geen dorpje.

Begin dit jaar zijn de klusdagen in het leven geroepen. Elk weekend worden de handen uit de mouwen gestoken door de Klein Zuidbroekers. De grond van dit voormalige weiland is erg verdicht en het grondwater staat erg hoog. Dit zorgt ervoor dat de regen die valt niet altijd goed wegzakt. Maureen had ineens een slotgracht om haar huisje heen, handig voor eventuele vijandige ridders, maar lastig als je zelf droog thuis wil komen. De eerste grote klus was het aanleggen van paden, waardoor iedereen droge voeten houdt. Enorme bergen houtsnippers en aarde zijn op het terrein gestort en worden elke klusdag kleiner en kleiner naarmate het verdeeld wordt over de paden. Ook onze fietsen en het gereedschap hebben binnenkort een veilig onderkomen, want er wordt hard gewerkt aan een

© Klein Zuidbroek

> *Het huisje van Guy en Cloe wordt geplaatst.*

> De gestorte berg houtsnippers wordt gebruikt voor het aanleggen van paadjes in Klein Zuidbroek

© Klein Zuidbroek

> Met het aanleggen van heuvelbedden willen de Klein Zuidbroekers hun tuin vruchtbaarder maken.

gemeenschappelijke schuur. De bouwhekken, die bij de ingang van het dorp zijn neergezet, kunnen plaatsmaken voor een prachtig houten toegangshek, vergezeld door een plek voor de brievenbussen.

© Klein Zuidbroek

> De plek voor de postbode in Klein Zuidbroek.

Als je met een vliegtuigje boven Klein Zuidbroek zou vliegen (en die zien we genoeg in de lucht) zie je dat de paden een zeshoek vormen met als middelpunt de gemeenschappelijke vuurplaats. In elk vak van de zeshoek wordt een moestuin aangelegd, waarin we gaan experimenteren met verschillende technieken. We willen gaan werken volgens de principes van de permacultuur, waarin we de natuur observeren, de ruimte geven en niet tegenwerken. In een permacultuurmoestuin is ruimte voor alles wat leeft en gaat er zo min mogelijk verloren. Omdat de grond waar we mee moeten werken erg verarmd is gaan we in een gedeelte van de tuin heuvelbedden aanleggen. Dit zijn verhoogde heuvels die bestaan uit verschillende lagen composteerbaar en vruchtbaar materiaal. Deze lagen zorgen voor een constante aanvoer van voedsel voor de gewassen en houden tegelijkertijd vocht vast zonder de planten te verdrinken. Niet alleen in de moestuin wordt geplant, ook aan de randen van het dorp worden steeds meer boompjes met hun voeten in de aarde gezet. Onze geredde perenboompjes zijn nu nog klein, maar met veel fantasie kun je de fruitboomgaard al zien!

Het lijkt alsof het bouwen van je eigen huisje pas het begin is, een voorbereiding op het bouwen van een community samen. De maanden van zelf dingen uitzoeken bereiden je voor om nog meer met elkaar te kunnen doen. Nooit eerder werd je gedwongen om na te denken over het aanleggen van wegen of verlichting om veilig thuis te komen. Nooit eerder was een periode met kou en sneeuw zo spannend en werd deze zo met elkaar gedeeld. We mogen alles zelf bedenken en vormgeven met elkaar, dat maakt dit project zo bijzonder. Het laat zien hoe creatief en zelfredzaam de mens is, als je hem maar de ruimte en vrijheid geeft om te experimenteren.

Aarzelend kruipt de rups, de vlinder is ijverig bezig.
Hoe ook verandert de mens: hij geeft zijn leven zelf vorm.

'Die Metamorphose der Pflanzen',
J.W. von Goethe, 1798

© Klein Zuidbroek

> De geredde jonge perenboompjes moeten een heerlijke boomgaard gaan vormen.

> Klein wonen op boerenerf kan in Dalfsen.

DALFSEN staat TINY HOUSES toe op BOERENERF buitengebied

In het buitengebied van de Overijsselse gemeente Dalfsen mag binnenkort permanent worden gewoond in een *tiny house* op een bestaand boerenerf. Hiervoor moet de grondeigenaar dan wel eerst een ontsierende oude schuur of ander gebouw op eigen terrein slopen.

De gemeente Dalfsen heeft in 2017 onder de titel *Sloop voor Kansen* een regeling gestart om de groene omgeving een impuls te geven. Zij wil af van lelijke leegstaande boerenschuren en andere oude agrarische bouwwerken, die vaak ook nog asbest bevatten. De gemeente biedt haar inwoners in bepaalde delen van het buitengebied de mogelijkheid om door sloop van deze panden bijvoorbeeld een nieuwe extra woning op eigen grond te bouwen. Zo kan er een extra woning worden gebouwd bij de sloop van minimaal 850 m2 ontsierende schuren. Ook kunnen de gesloopte vierkante meters worden gebruikt voor uitbreiding van de bestaande woning, een bijgebouw of schaalvergroting van een agrarisch bedrijf.

De gemeente Dalfsen denkt al enige tijd na over het bieden van mogelijkheden voor *tiny houses* in haar gemeente en heeft nu besloten dit te combineren met de regeling *Sloop voor Kansen*. Voor de helft van het aantal gesloopte vierkante meters voor een gewone extra woning mag er nu een *tiny house* worden gebouwd. Het *tiny house* mag niet groter zijn dan 40 m2 plus een bergruimte van maximaal 10 m2. Hiermee hoopt de gemeenteraad tegemoet te komen aan wensen van inwoners om kleiner en duurzamer te wonen, maar ook ouders en kinderen de mogelijkheid te bieden om op eigen erf een kleine zelfstandige woning te bouwen. Door het bouwen van een *tiny house* te koppelen aan de sloop van een oud gebouw van minimaal 425 m2 wil de gemeente wildgroei voorkomen. Wel bekijkt zij ook andere mogelijkheden om binnen haar dorpsgrenzen *tiny houses* een plek te bieden.

VLAAMSE versoepeling regels voor MANTELZORGWONINGEN

Goed nieuws voor zorgbehoevende Vlamingen, die klein willen wonen bij hun familie of andere mantelzorgers. De regelgeving voor mantelzorgwoningen wordt in België komende zomer fiks versoepeld. Dit geldt zowel voor woonunits in de tuin als voor het opsplitsen van woningen.

Om een *tiny house* als mantelzorgwoning in je achtertuin te plaatsen moet je momenteel nog een behoorlijke procedure volgen. De Vlaamse overheid gaat, met het oog op de steeds groter wordende behoefte aan woonmogelijkheden voor zorgbehoevenden, deze procedure drastisch vereenvoudigen. Het komt er op neer dat een meldplicht bij de gemeente voldoende is. Het mantelzorghuisje mag niet groter zijn dan 50 m2 en mag niet in de voortuin worden geplaatst.

Ook voor de zogenoemde kangoeroewoning, ook wel buidelwoning of meergeneratiewoning genoemd, gaat een simpelere wetgeving van kracht worden in Vlaanderen. Hierbij gaat het om 2 wooneenheden onder 1 dak met een eigen voordeur en een interne afsluitbare verbindingsdeur. Om een mantelzorgwoning voor ouders of andere familieleden te realiseren kiezen steeds meer mensen voor het opsplitsen van de eigen woning. De Vlaamse regering biedt gemeenten hiervoor vanaf de zomer een veel ruimere bevoegdheid. Als er geen constructieve verbouwing noodzakelijk is voor het splitsen van de woning, dan is een melding bij de gemeente ook hier genoeg. Er kan dan ook eenvoudig een apart huisnummer worden aangevraagd. Voor ingrijpende verbouwingen moet nog steeds een vergunning worden aangevraagd.

Voor zowel de mantelzorgwoning als de kangoeroewoning geldt dat het gebruik samenhangt met de zorgbehoefte. Zodra de mantelzorg wordt beëindigd dient het *tiny house* in de tuin te worden verwijderd of de kangoeroewoning te worden aangepast. In Nederland zijn de regels voor manetelzorgwoningen in 2017 al vereenvoudigd.

© PMB BV

> Mantelzorgwoning in achtertuin straks alleen met meldplicht.

Weg van de lange adem voor Testlab, maar.....

© Mabel Amber

De komende jaren in Nederland 20.000 hectare nieuw bos met daarin 60.000 *tiny houses* realiseren op voornamelijk landbouwgrond. In 2018 worden veel mensen blij van dit plan. Het klinkt dan ook als een win-win-win-situatie voor de woningmarkt, het klimaat en boeren zonder opvolging. Het destijds in het leven geroepen *Testlab Nieuwe natuur en klein wonen* concludeert na 2 jaar dat het bouwen op agrarische grond een weg van de lange adem is, maar dat er zeker ook beweging is op weg naar een doorbraak. Wat te denken van de 10.000 *tiny houses* die het project De Peel Natuurdorpen wil realiseren?

Nederland heeft te weinig bossen voor natuurlijke koolstofopslag, dus zijn nieuwe bossen met het oog op de nieuwe klimaatdoelen wenselijk. In opdracht van onder meer de Ministeries van Landbouw, Natuur & Voedselkwaliteit en Economische Zaken & klimaat schrijft het Instituut Maatschappelijke Innovatie (IMI) in 2018 het rapport *Nieuw Bos en Klein Wonen*. Hierin geeft het instituut een recept met als ingrediënten 3 belangrijke hoofdpijndossiers: de afnemende agrarische activiteit, de nijpende woningmarkt en het tekort aan koolstofopslag. Boeren kunnen hun ongebruikte weilanden en akkers omtoveren tot nieuwe (voedsel)bossen en deze rendabel maken door er *tiny houses* te realiseren. Een plan dat even simpel als geniaal klinkt. Op initiatief van het IMI en projectbureau De Natuurverdubbelaars komt er een *Testlab Nieuwe natuur en klein wonen* en het project maakt een vliegende start als de gemeente Wageningen, provincie Overijssel en verschillende initiatiefnemers zich enthousiast aanmelden.

Nu, 2 jaar later, blijkt er bij lokale en regionale overheden toch nog steeds een forse rem op het enthousiasme te zitten. „De reacties wisselen erg per provincie en gemeente. Het idee van investeren in biodiversiteit en landschappelijke kwaliteit vinden ze vaak interessant, zeker gezien de grote opgaven in het landelijk gebied. Het toestaan van een woonfunctie op agrarische grond past echter vaak niet in het huidige beleid en kan gevoelig liggen. Ook kan het zo zijn dat een gemeente er wel iets in ziet, maar de provincie niet, of andersom. Bovendien ontbreekt het op veel plekken aan de capaciteit om dergelijke vernieuwende plannen echt goed uit te werken. Daarbij kunnen wij vanuit het Testlab gelukkig ondersteunend zijn", vertelt Daan Groot, die namens De Natuurverdubbelaars betrokken is bij het Testlab. Hij ziet desondanks lichtpuntjes. „Nu gemeenten en provincies merken dat de *tiny house*-beweging blijvend is én steeds meer knelpunten in het landelijk gebied zichtbaar worden, lijkt er wel op meer plekken beweging te komen. Maar de functiecombinatie van natuur en *tiny houses* is er één van de lange adem, dat is inmiddels wel duidelijk."

„Er lijkt wel meer beweging te komen"

Bij de start van het Testlab wordt veel verwacht van de op handen zijnde nieuwe Omgevingswet, die lagere overheden meer vrijheden moet bieden op het gebied van ruimtelijke inrichting. Nu deze wet al enkele keren is uitgesteld lijkt dit niet mee te werken voor het Testlab, maar volgens Daan hoeft dit geen forse rem op de ontwikkelingen te betekenen. „Hoewel het aantrekkelijk kan lijken om te wachten op de nieuwe Omgevingswet, geldt in veel gemeenten dat de omgevingsvisie in de eerste aanleg vooral nog stapeling is van bestaand beleid. Het opstellen van nieuw beleid valt niet 1 op 1 samen met de invoering van de Omgevingswet. Wel is het van belang om het ijzer te smeden wanneer het heet is. Als een gemeente nu bezig is met de herziening van de omgevingsvisie of een subonderdeel, dan is het slim om ook functiecombinaties als nieuw bos en *tiny houses*

© Mabel Amber

> Boeren kunnen hun ongebruikte weilanden rendabel maken door er tiny houses in nieuwe natuur op te plaatsen.

> *Het eerste* tiny house *in De Peel staat in het Brabantse Zeeland.*

op de agenda te zetten. Daarvoor zetten wij ons vanuit het Testlab in, maar ook bewoners en initiatiefnemers kunnen zich daarvoor inzetten."

Het project De Peel Natuurdorpen is een prachtig voorbeeld van een initiatief buiten het Testlab om. Onlangs werd het eerste model-*tiny house* geplaatst in het Brabantse Zeeland en er moeten er nog 9.999 volgen. Met dit plan willen de initiatiefnemers boeren warm maken om hun landbouwgrond om te zetten in nieuwe natuur en 5 à 6 natuurdorpen van *tiny houses*. In totaal moeten deze dorpen plaats bieden aan 3.500 hectare nieuwe natuur en 10.000 *tiny houses*. ,,Dit initiatief komt echt vanuit het gebied zelf, vanuit initiatiefnemers Jan Ottens, Pierre Bos en Annie Martens. Zij hebben daarbij wel kennis genomen van de eerdere resultaten van ons Testlab en aangegeven graag de samenwerking aan te gaan, bijvoorbeeld op beleidsmatig en juridisch vlak. Het Testlab kan daarmee dit prachtige project ondersteunen en de lessen vanuit dit project doorvertalen naar anderen, maar de initiatiefnemers van De Peel Natuurdorpen blijven zelf in de *lead*", aldus Daan, die dit project als een zegen voor het Testlab ziet. ,,Het project sluit met al hun uitgangspunten aan bij het Testlab. Hierdoor ontstaat er een robuuster landschap, komt er meer ruimte voor natuurinclusieve landbouw en zal de stikstofuitstoot fors worden teruggebracht. Doordat boeren en andere grondeigenaren geld verdienen met de *tiny houses*, kan de intensiviteit van de veehouderij of akkerbouw namelijk omlaag. Daarnaast zorgt het plan voor de mogelijkheid om betaalbaar midden in de natuur te wonen en de natuur zelfs te versterken in plaats van daarmee natuur te belasten. Win-win-win dus: minder milieubelasting, meer natuur, boeren krijgen een aanvullend verdienmodel en de woningopgave wordt deels ingevuld. Door nieuwe natuur te creëren, draagt het plan tegelijkertijd bij aan de ambitie van provincies en gemeenten om in het kader van het Natuurpact voor 2027 in totaal 52 duizend hectare nieuwe natuur te realiseren."

„De stikstofuitstoot zal fors worden teruggebracht"

Zoals te verwachten viel is de animo voor de *tiny houses* groot, maar volgens Daan heeft ook een groot aantal boeren belangstelling. ,,Dat is niet gek, aangezien het komende decennium veel boeren zullen stoppen. Bijvoorbeeld omdat er geen bedrijfsopvolger is, omdat het niet meer loont om boer te zijn of omdat de druk van de stikstof- en milieumaatregelen te groot wordt. Daarnaast kan het ook een interessant model zijn voor boeren die door willen. Naast de combinatie met bos, is het ook mogelijk om in dit model de combinatie te zoeken met natuur inclusieve landbouw. De initiatiefnemers

© De Peel Natuurdorpen

> *Boeren zien zeker wel kansen in tiny houses op hun grond.*

van Peel Natuurdorpen hebben ook gesprekken gevoerd met boeren in de Peel, en zien daar ook kansen. Bottleneck is wel dat boeren duidelijkheid en zekerheid willen voor de langere termijn, naast natuurlijk een kloppende business case. Voor beide liggen de ingrediënten op tafel, maar worden de randvoorwaarden bepaald door gemeente en provincie."

Dat een meerderheid in de politiek weinig ziet in het bebouwen van landbouwgrond en boeren en tuinders vinden dat de inkrimping van landbouwgrond de limiet heeft bereikt, is volgens het Testlab geen hindernis voor haar project. ,,Wij gaan uit van vrijwillige deelname van boeren. We willen een perspectief bieden waarbij boeren vrijwillig hun land transformeren omdat zij kansen zien. Dat kan ook gepaard gaan met agrarisch gebruik, zoals extensieve en natuur inclusieve veehouderij of bijvoorbeeld het aanleggen van een voedselbos. In plaats van boeren gedwongen uit te kopen, biedt het Testlab een wenkend perspectief dat budgetneutraal kan worden gerealiseerd", legt Daan uit, die met het Testlab boeren zo een toekomst wil bieden. ,,Een andere toekomst wellicht dan hoe wij landbouwgrond nu kennen, maar wel een toekomst. Heel veel boeren zijn zich bewust van de problemen rondom bodemdaling, CO2-uitstoot, stikstofproblematiek en extreme weersomstandigheden. Zij willen meebewegen en onderdeel zijn van de oplossing. Maar dan moeten de middelen ook beschikbaar komen om daaraan bij te dragen. De combinatie van nieuwe natuur en wonen op agrarische grond kan dan een uitkomst zijn. Het heeft een interessant verdienmodel dat samengaat met natuurherstel en het vergroten van de biodiversiteit. Bovendien kunnen boeren individueel altijd kiezen om niet mee te doen. Wanneer een groep boeren wel meedoet, kan dat ook de blijvers weer meer ruimte bieden."

Om het project te laten slagen ligt de bal nu bij de lagere overheden. Zij moeten volgens het Testlab pro-actief randvoorwaarden stellen over onder meer plekken waar het mag, onder welke voorwaarden, het aantal *tiny houses* per hectare en de soort natuur. Zo kunnen initiatiefnemers hierop inspelen met een passend plan. ,,Het blijft hierin wel zoeken naar een evenwicht. Het is goed als gemeenten en provincies zelf enige regie houden op de voor hen belangrijkste thema's, maar er moet ook ruimte blijven voor input vanuit initiatiefnemers en grondeigenaren", zegt Daan, die er met het Testlab weer vol goede moed tegenaan gaat. ,,Het komend jaar staat in het teken om vanuit een aantal locaties de concrete mogelijkheden van de functiecombinatie van nieuwe natuur en klein wonen nader te verkennen. Dit doen we samen met initiatiefnemers en grondeigenaren, zoals boeren, gemeenten en provincies. Daarnaast gaan we de geleerde lessen van de afgelopen jaren doorvertalen naar concrete kennisproducten en organiseren we kennisbijeenkomsten. Hiervoor hebben we een bijdrage vanuit het Ministerie van Binnenlandse Zaken ontvangen."

,,We willen uitdragen dat het zou kunnen in ons kleine landje"

Of de beoogde 20.000 hectare nieuwe natuur en 60.000 *tiny houses* er ook echt gaan komen blijft uiteraard koffie dik kijken, maar het Testlab gelooft erin. ,,Het is een flinke ambitie. Maar wat we er vooral mee willen uitdragen, is dat het zou kunnen in ons kleine landje. Er is heel weinig aandacht voor de mogelijkheid om verschillende vormen van grondgebruik te combineren. De komende periode gaan we nog een aantal gebieden selecteren die we, naast De Peel Natuurdorpen, verder gaan helpen. We hopen dit jaar op een doorbraak. Een plek waar het lukt om een grondeigenaar, de gemeente, provincie en toekomstige *tiny house*-bewoners op een lijn te krijgen en hun dromen en ambities te verwezenlijken. We hopen dat een aantal gemeenten en provincies het aandurft om een serieuze verkenning te doen en na te denken over wat er wel kan in plaats van wat niet en daarmee de bodem te leggen voor realisatie."

APPEN
met FRIEDA & MANON

Frieda zet voorlopig een punt achter haar *tiny house*-activiteiten en draagt het stokje graag over aan een nieuwkomer in de wereld van klein wonen: Manon Verijdt. Zij heeft haar eigen bedrijfje in de *movement* en maakt podcasts onder de titel Tiny House Lifestyle. Ze appen met elkaar.

Hoi Frieda, ik begrijp dat je stopt met je *tiny house*-activiteiten en het appen in deze rubriek. Hoe komt dat zo?

Ja, ik wil graag het stokje overdragen van de rubriek. Er komen meerdere dingen voor mij samen die me dat hebben doen besluiten. Met heel veel plezier gedaan trouwens, deze rubriek!

Ik heb veel kunnen vertellen over de *tiny house movement* aan de andere kant van de oceaan, de USA. Daar ben ik echter al ruim een jaar niet geweest, Corona. Daarnaast ben ik niet meer op dezelfde manier betrokken bij de *movement* in de USA, zoals ik dat lange tijd was, breed, over de gehele linie. Denk aan evenementen, bedrijven, bouwers, ontwikkelingen, magazines, de bewoners zelf, etc. Ik zat daar bovenop, tussenin, en bij. Het is zich in de loop van de tijd meer gaan concentreren, naar *small-living developments* in mijn geval.

Praat mij nog eens even bij over die concentratie.

Ik ben al ongeveer 4 jaar betrokken bij een project in de Rockies van Colorado. Het eerste deel is nu afgerond: stukjes land voor THOW en de verkoop en begeleiding daarvan. Het nieuwe project in dezelfde *development* heeft grote vertraging opgelopen door corona en àls het doorgaat is dat iets dat pas over een jaar gaat spelen. Het is dus *tiny house* en USA gerelateerd een beetje stil.

Je wilde je onlangs toch ook gaan richten op *tiny houses* in Nederland?

Afgelopen jaar ben ik hier in Nederland wel gaan kijken wat ik nog meer voor de Nederlandse *movement* kan doen. Ik merkte alleen gaandeweg dat daar bij mij de wind uit de zeilen is. Bij mij hè, niet de *movement*! Ik ben een pionier pur sang. Ik wil weer verder. Ik heb een prachtige rol mogen spelen en gespeeld. In beide landen. Ik wil tijd en ruimte voor andere behoeftes, talenten en ambities hebben.

Dit alles kwam einde afgelopen winter bij elkaar. Het voelde daarom goed om het over te dragen. Jij lijkt me een goede kandidaat! Ik heb je in het najaar uitgebreid gesproken tijdens je podcast Tiny House Lifestyle. Erg leuk!

Welke behoeftes, talenten en ambities ga je de ruimte geven?

3 dingen. Als eerste mijn bedrijfsadvies en -coaching. Van ondernemer tot ondernemer. Het kan soms lastig zijn om jezelf en je triggeraspecten te herkennen in je bedrijf. Dat herkennen gaat me goed af. Daar help ik ondernemers dus mee. Het lijkt wellicht een hele andere tak van sport, maar het gaat eigenlijk over HOE ik zaken doe. Ook in de sales en management van klein wonenprojecten en in de modulaire bouwsector.

Nummer 2 is plezier. Voor mij is dat tuinieren. Straks ook suppen en reizen.

Nummer 3 staat bewust open. Ik vind ruimte leuk. Door het niet meteen in te vullen kan er namelijk ook weer iets nieuws ontstaan. Ik ga het beleven wat voor nieuws er op mijn pad komt!

Wauw, wat een pad heb jij al bewandeld zeg. Een hoop ontwikkelingen hebben inmiddels plaatsgevonden sinds ons eerste gesprek voor mijn podcast. Het is prachtig om te lezen hoe jij jezelf zo goed kent, dat je nu ook weet dat het tijd is om ruimte te creëren voor andere ambities.

Laat ik dan ook maar meteen zeggen dat ik de afgelopen edities enorm heb genoten van jouw verhalen en inzichten over de *tiny house movement*, zowel hier als overzees. Het is een absolute eer om dat stokje van je te mogen overnemen en nu hier mee aan de slag te gaan.

Ah, wat leuk om te horen! Dank!

Ondanks de onzekerheid met de USA en corona, hoe kijk je nu aan tegen de eventuele optie om daar weer heen te gaan? Is dat iets wat je nog steeds ambieert, ook al start je nu hier met je nieuwe bedrijf in het bedrijfsadvies?

Ik wil er nog steeds heen. Ik blijf ook nog betrokken bij het klein wonenproject in de Rockies. Het meeste werk, van mijn kant, is al verricht. Wie weet, dit najaar wellicht weer erheen.

Het project in de Rockies.

Blij dat jij deze rubriek gaat doen trouwens. Je spreekt veel mensen met je podcast en bent daar enthousiast mee bezig. Plus je andere bedrijfs- en persoonlijke activiteiten. Ik herken veel. Je bent zelf ook bezig op verschillende manieren in de *movement*. Dus Manon, barst los. :-) Wat vreet jij allemaal uit in de anders en klein wonenwereld?

Ja, mijn passie staat op dit moment in vuur en vlam en ik wil maar een richting op en dat is vooruit! Laten we beginnen bij mijn eigen bedrijf, Verbuiten Design, waarbij ik als conceptontwikkelaar en bouwontwerper creatieve ideeën bedenk en implementeer in de recreatieve en permanente, duurzame, woningbouw. Een hele mond vol, om het zo maar te zeggen, dus ik zal even een korte toelichting daarop geven.

Afgelopen jaar ben ik mijn bedrijf gestart met het idee om enkel te focussen op het herbestemmen van agrarisch vastgoed, om zo agrariërs kansen te bieden in nieuwe sectoren als zij het in de agrarische sector niet meer redden. Daaruit zijn afgelopen jaar een aantal hele interessante opdrachten gerold, voornamelijk richting de recreatiewoningen.

In het najaar van 2020 merkte ik dat ik die focus juist wilde verbreden, door niet alleen met agrariërs bezig te zijn en ook niet alleen in Nederland te kijken naar mogelijkheden. Voor mij lag er toen ook een onontdekte passie bij duurzame bouwmethoden, het combineren van het buitengebied met het woningtekort én bij *tiny houses*. Hoewel ik in eerste instantie ervan overtuigd was dat deze verschillende takken ver van elkaar verwijderd waren, ben ik me nu bewust van de potentiële kansen die er liggen in het verweven van deze interesses en vakgebieden. Ik ben dus een beetje een duizendpoot aan het worden op dat gebied.

Zeker! En dan is er nog je podcast!

Ik heb de diepe duik genomen om een podcast op te starten over klein wonen in Nederland, genaamd de Tiny House Lifestyle Podcast. Het gaat hierbij absoluut niet alleen over *tiny houses*, maar echt over de lifestyle en dus de levenswijze van klein wonen.

De omslag van mijn podcast op Spotify.

Inmiddels is het eerste seizoen, met 10 prachtige afleveringen, afgerond en ben ik begonnen aan de voorbereidingen op het volgende seizoen met weer heel veel inspiratie. Ik hoop dat ik dat seizoen in mei kan gaan lanceren. Je kunt dus wel stellen dat ik nog maar net bezig ben in deze prachtige *movement*, maar dat ik er inmiddels wel met beide benen in sta!

Haha, tof! Ik ben benieuwd naar je verhalen! Trouwens, voor mij is het *tiny house*-gebeuren niet helemaal af. En dan heb ik het niet alleen over het project in de USA. Mijn persoonlijke project *My Tiny House* ben ik ruim 7 jaar geleden begonnen omdat ik vastliep in de huidige manier van wonen, bouwen en werken. Ik wilde dat anders, als start in ieder geval voor mezelf. En wie er mee kon liften, doe. Graag! Ik ben toen ook gaan downsizen en op 19m2 gaan wonen in een woongroep. Daarna zou mijn eigen kleine huisje op wielen komen. Maar ja, toen ging ik op pad naar de USA. Plan (deels) in de soep! (Ik klaag niet!).

Ik ben 5 jaar lang gaan heen en weren tussen NL en USA, allemaal *tiny house* gerelateerd. Ik heb op veel plekken gewoond, tussendoor. Op een boerderij, middenin de stad, op een woonboot, in de haven. Ik heb uit mijn koffer geleefd. Nog meer downsizen! Afgelopen jaar werd ik door corona gedwongen om langere tijd weer op 1 plek te zitten. Ik was er eerlijk gezegd blij mee. Dit zet zich door. Het hebben van een anker, om van daaruit weer te *vliegen*, is welkom.

En dat anker is een klein huisje. Op een fundering. 26m2 en een kleine loft. Met een tuin die dat keer 3 is. Aan het water! Zowel huisje als tuin is een leeg canvas. Voorbereidingen worden getroffen! En zo heb ik met een grote omweg via de USA straks alsnog *My Tiny House*! En misschien schrijf ik er nog iets over als het zover is, maar voor nu ga ik vooral genieten van het proces. En erin wonen!

Wat leuk om te horen! Heb je al een plan van aanpak, zelfbouw, casco kopen of juist *turn key* oplevering? Ik ben super benieuwd naar jouw huisje en hoe het gaat zijn om er straks daadwerkelijk in te wonen.

Het betreft een bestaand *leeg* huisje. Geen keuken en badkamer nog bijvoorbeeld. Muren. Dak. Loft. Ramen en deuren. Een gezamenlijk project met de verhuurder ervan. ERG veel zin in en ook nog pril. Design zit al in m'n hoofd en op papier. Ook van de tuin. :-)

Ik merk zelf nu ook, door alle mensen waar ik mee praat en de ervaring die ik op doe, dat juist die creativiteit me ontzettend trekt. Maar je moet echt wel kaas gegeten hebben van dingen zoals elektra en leidingwerk, om het huis tot een volwaardig en kwalitatief goed eindresultaat te brengen. Ik krijg dan ook met de dag meer respect voor zelfbouwers die de handen uit de mouwen slaan en *gewoon* beginnen!

Ja! Eens. Vakwerk heet niet voor niets vakwerk. Dat laat ik dan zelf ook graag aan vakmensen over. In mijn geval is en wordt dat geregeld. De rest is aan mij.

Ontzettend gaaf hoor! Ik denk dat iedereen benieuwd is naar het eindresultaat, nadat je waarschijnlijk erg veel voorbeelden hebt gezien en inspiratie op hebt kunnen doen. Ik snap compleet dat je voor vakwerk kiest, al is dat een onderwerp waar ik vast en zeker nog een keer op terug ga komen. Een verhaal voor later.

Succes! Veel plezier met je podcast en het appen. Ik heb het appen voor deze rubriek altijd leuk gevonden en ben blij met het bestaan van Klein Wonen Magazine. Ik ben trots en vond het een eer om daar een bijdrage aan te mogen leveren. Ik bedank Klein Wonen Magazine dan ook voor alle leuke appgesprekken!

En wellicht tot ziens!

BOUWEN EN WOELEN

BLOG TIM

Tim van der Meer werkt doordeweeks als paraveterinair dierenartsassistente, in het weekend als *tiny house*-bouwer en alle momenten van de dag als beeldend kunstenaar, dromer en verhalenverzamelaar.

Al van jongs af aan voelden boten, boomhutten, de slaapcoupé in de trein en andere zelfgebouwde nestjes meer als thuis dan een grote-mensen-huis. Ze is het meest op haar gemak in kleine ruimtes waar de grens tussen buiten en binnen dun is en de wereld aan je voeten ligt.

Op dit moment is ze samen met haar vriend, met hulp van haar stiefvader, bezig met het bouwen van een klein huisje: Walden. Op hun Instagram pagina *waar.is.walden* is het project te volgen:

Een huis bouwen begint bij het begin; de fundering. De balken waarop de vloer gelegd wordt, de oppervlakte uitgespreid. Het eerste hoogtepunt van de reis. Een reis waarin ik verschillende mijlpalen tegenkom. Ik weet dat het uiteindelijk een huis moet worden, met een dak, ramen om naar buiten te kijken en een deur om naar binnen te gaan. Naar elke volgende tussenstop wordt uitgekeken, weer een stukje dichter bij het eindresultaat. Na de vloer komen de muren, na de muren het dak, na het dak de deuren en ramen. Terwijl ik weer een mijlpaal nader, het dak, stel ik me voor dat als dat af is ik me weer een beetje vrijer voel. Elk afgerond deel brengt me dichter bij minder onvrede en meer voldoening. De bevrijding blijft uit, de opluchting van het gemaakte dak, dat stevig boven mijn hoofd hangt, wordt verdreven door de gedachte aan de volgende etappe die gelopen moet worden: de ramen. Als de ramen er in zitten, dan voelt het beter! Ook dat wordt geen werkelijkheid, met elke afstand die ik afleg wordt het uitblijven van de vrijheid een steeds groter gat.

Binnen de 4 hoeken van mijn yogamat speelt zich eenzelfde soort verhaal af, met de afzonderlijke yogahoudingen als fundamentele onderdelen. Zonder alle houdingen tezamen is het huis niet af. Terwijl het wordt gebouwd leer je de verschillende technieken om het huis af te kunnen maken. Je begint hier ook bij het begin; de ademhaling, de aandacht, de eerste basishoudingen. Pas als lichaam en geest meer geoefend zijn en sterker worden ga je verder naar de volgende fase. Bij elke houding kijk ik reikhalzend uit naar de volgende die ik nog niet beoefende. Elke nieuwe houding heeft de belofte in zich om me vrijer te laten voelen, met als hoogtepunt het voltooien van de hele serie. In mijn hoofd vertel ik het verhaal van een kloppend geheel zodra ik meer houdingen 'mag' beoefenen, dan pas zal het rust en ruimte geven.

Natuurlijk komt deze ruimte ook niet na het voltooien van meer houdingen, het is niet compleet en het *huis* is nog steeds niet af. Is er in wezen wel een huis om af te maken? Ik identificeer mezelf met het behalen van deze mijlpalen, construeer een zelf wat deze verhalen toe-eigent. Deze zelf vindt nooit wat ze zoekt in de bestemmingen die worden bereikt. Het een zal het ander weer opvolgen, de zoektocht is oneindig. Gedurende de beoefening op de yogamat en het bouwen van een huis kom ik deze neiging elke dag weer tegen. De neiging tot het identificeren met mijn gedachten, mijn lichaam, mijn bedachte zelf wat *ergens heen moet om beter te zijn*. Het identificeren met een zelf dat een *tiny house* bouwt, een bepaalde levensstijl verkiest boven een andere, daar vertrouwen uithaalt. Het is niet erg om dingen na te streven of te zoeken naar wat er bij je past, als het maar duidelijk is dat je al deze dingen niet daadwerkelijk bent.

Soms valt er even een stilte, tussen de stroom aan gedachten en constructies van zelfbeelden. Dan is er bewustzijn van iets anders, of hetzelfde, dat al die bedachte dingen niet de waarheid zijn. Is er toch een soort rust, die niet afhangt van het voltooien van een huis, een serie van houdingen of het vinden van een zelf? Onder de oppervlakte, of misschien veel dieper dan dat, is iets wat alleen zichtbaar wordt wanneer *ik* weer tevoorschijn kom en ik er bewust van ben dat ik er net even niet was. In plaats van het constant bouwen en het uitstrekken naar het volgende, wordt de gedachte van het huis langzaam ontmanteld. Met elke beweging volg ik het gewoel van mijn gedachten, waardoor die bewegingen van mijn geest, heel af en toe, wat kleiner lijken te worden.

Sara en Iris vallen na woonzoektocht voor combi met stadslandbouw

„HIER kan ik iets TERUGDOEN voor de AARDE”

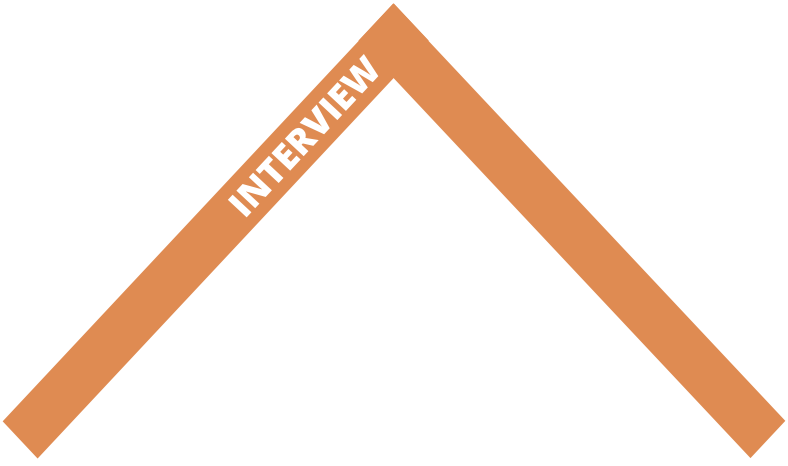

De een heeft moeite met het vinden van haar droomappartementje in Amsterdam, de ander is op zoek naar een plekje voor zichzelf. Ze ontmoeten elkaar tijdens een voorlichtingsbijeenkomst over *tiny* wonen in Oosterwold en nu zijn Sara Mennema en Iris Lindeboom goed bevriende buurtgenoten in de experimentele Almeerse woonwijk.

Van onze correspondent in

OOSTERWOLD

Sara voor haar huisje. <

> Iris voor haar huisje.

Sara verkoopt in 2015 haar woning in Blaricum en gaat op zoek naar een nieuwe woonplek. Na 28 jaar in 't Gooi te hebben gewoond wil ze Amsterdam gaan verkennen. Ze woont op verschillende plekken in de levendige hoofdstad, maar het kopen van een Amsterdams appartement blijkt nog niet zo makkelijk te zijn. Iris groeit op in Wijnjewoude op het Friese platteland en woont een tijdje met een huisgenoot in een woning in Amersfoort. Als zij naar haar studie behoefte heeft aan een plekje voor zichzelf, bezoekt zij in 2017 de Tiny House Nederland Jamboree in Almere. Haar interesse in *tiny* wonen is gewekt.

De interesse voor *The Tiny House Movement* heerst bij Sara al langer. ,,Toch was *tiny* wonen in eerste instantie niet mijn doel, maar al gaandeweg ging ik steeds meer die richting op. Tijdens elke verhuizing in Amsterdam nam ik steeds minder spullen mee naar mijn volgende tijdelijke woning, waardoor ik tot de conclusie kwam dat ik het heerlijk vind om te leven met zo min mogelijk spullen", vertelt zij. Voor Iris lag dat anders. ,,Ik had nog niet veel spullen verzameld en wilde ook geen duur eigen huis kopen. Dat vind ik zonde van het geld. Ik heb ervaren dat ik met heel weinig spullen tevreden ben."
Als gedragscoach voor vrachtwagenchauffeurs is Sara erg begaan met het milieu. Ze begeleidt en leert vrachtwagenchauffeurs onder meer zo zuinig mogelijk te rijden. ,,Het idee om een eco-woning te bewonen vind ik geweldig. In Blaricum had ik al geprobeerd om zelfvoorzienend te worden, maar toen is me dat niet gelukt. Hopelijk gaat het me hier lukken. Ik heb gekozen voor de meest ruime *tiny* waaruit ik kon kiezen. De *Family Loft*, want die heeft een bovenverdieping waar ik een aparte slaapkamer heb."

„Ik wilde geen duur eigen huis. Dat vind ik zonde van het geld"

Ook hebben de *tiny houses* in dit project allemaal infraroodvloerverwarming en dat vindt Sara wel een minpuntje. ,,Door de coronacrisis moet ik nu thuis werken en heb ik elke dag de verwarming aan. Ik woon hier pas sinds december 2020 dus heb ik nog geen vergelijkingsmateriaal met andere jaren, maar de eerste 3 maanden heb ik ongeveer 1700 kW aan stroom verbruikt. Dat is ongeveer 35 kW per dag. Om het echt lekker warm te krijgen moet ik bij de infraroodverwarming wel een elektrische kacheltje aandoen. Ik vind daardoor het energieverbruik in dit huisje best wel hoog. Via de ingebouwde zonnepanelen zal ik van de zomer wel meer elektra opwekken dan verbruiken. Het teveel kan ik dan terug leveren aan het net. Uiteindelijk hoop ik met 0 op de teller uit te komen." Iris is enigszins verbaasd over Sara's energieverbruik. ,,Ik denk dat mijn elektraverbruik zo rond de 25 kW per dag ligt. Misschien krijg ik mijn huisje eerder warm, omdat mijn vinylvloer meer warmte afgeeft dan jouw OSB-platen."

Beide woningen hebben een totale oppervlakte van 47 m². De benedenverdieping is iets smaller dan de bovenverdieping. De keuken, die rechts in de hoek staat, maakt deel uit van de woonkamer en beslaat 23,5 m². Achter de keuken bevindt zich de 3,5 m² grote badkamer inclusief toilet. Schuin tegenover de voordeur staat een trap die naar de

Het huisje van Sara. < *> Het huisje van Iris.*

360°
FOTO
KLIK HIER

Iris in haar keuken. Λ V Sara in haar keuken.

De woonkamer van Sara. < *> De woonkamer van Iris.*

20 m² bovenverdieping leidt. De slaapkamer die zich aan de linkerzijde bevindt is verbonden met een tweede kamer aan de andere kant van het huis door een smalle gang. Aan weerzijden van de gang is het open, zodat je van beneden tegen het dak aankijkt. Hierdoor ontstaat er een gevoel van ruimte. Dat gevoel wordt nog eens versterkt door de schuifpui die een hele wand beslaat. Optisch wordt daardoor de tuin bij de woning betrokken.

Het gesprek tussen beide vriendinnen komt al snel op hun inrichting. Iris is gevallen voor een heerlijke relaxstoel, die in de hoek voor de schuifpui staat. ,,Dat is wel mijn lievelingsplekje. Wanneer ik daar zit, hoef ik even niks en geniet ik van het mooie uitzicht.” Sara zit liever aan haar grote uitschuifbare tafel, die wel 2 meter kan beslaan. ,,Wanneer ik daar zit kijk ik ook uit over mijn tuin. Sinds kort heb ik een bank, maar daar zit ik niet vaak op.” Het is duidelijk dat beide dames ook veel warde hechten aan hun buitenruimte. ,,Omdat ik op het Friese platteland ben geboren, ben ik opgegroeid met het idee om goed voor de aarde te willen zorgen. Op zich maakte het mij in eerste instantie niet zo uit waar ik kwam te wonen. Het had ook een *tiny house* in Rotterdam kunnen zijn, maar omdat ik in Almere in aanraking kwam met het concept Oosterwold, wonen en stadslandbouw bedrijven, begon ik het idee om hier te gaan wonen steeds serieuzer te overwegen. Hier kan ik op mijn manier iets voor de aarde terugdoen,” vertelt de 29-jarige Iris, die in het dagelijks leven consultant voor proces en verandermanagement is.

,,Sinds kort heb ik een bank, maar daar zit ik niet vaak op”

De kavel van Sara is 750 m² groot, die van Iris omvat 944 m². ,,Dat is inclusief de weg”, licht Iris toe. ,,In Oosterwold is het aanleggen van de infrastructuur voor rekening van de initiatiefnemers. Sinds ik hier woon ben ik ook al volop aan het experimenteren met plantjes opkweken en fermenteren. Omdat ik veel aan landbouw ga doen wil ik niet meer dan 32 uur per week aan mijn werk besteden. De dag die ik dan overhoud kan ik aan de werkzaamheden in de tuin besteden. Dat is helemaal geen straf, want ik vind het hartstikke leuk om te doen”, glimlacht Iris. ,,Ondanks de weg blijft er nog genoeg ruimte over om aan tuinbouw te doen” vult Sara aan. ,,Ook ik vind het heerlijk om in de tuin bezig te zijn. Omdat ik meestal zo tussen de 20 à 30 uur per week werk, heb ik er alle tijd voor.”

Behalve de woonplek is er in het leven van Sara en Iris nog iets veranderd. ,,Door de coronarestricties van de regering heb ik hele andere hobby’s dan voor de komst van het virus. Vroeger ging ik naar theater en festivals. Als sport had ik skeeleren, maar nu zit ik kussentjes te naaien en ben ik met mijn zaailingen bezig. Eigenlijk best wel tuttig,” grinnikt Iris. Sara

> *Op de bovenverdieping heeft Iris een slaapkamer en een werkruimte ingericht.*

Zicht van boven huisje Sara. <

> Zicht van boven huisje Iris.

> Sara geniet op haar heerlijke veranda.

knikt instemmend. ,,Ik herken het een beetje. Toen ik in Amsterdam woonde was ik vooral bezig met socializen, dansen en het bezoeken van festivals. Overigens had ik daar een heel ander leven dan toen ik in Blaricum woonde. Omdat ik erg veel van bakken en koken houd had ik een eetclub. Die hobby is door de vele verhuizingen in Amsterdam in de vergetelheid geraakt. Nu ik hier woon heb ik die hobby weer op kunnen pakken. Daar zijn vooral mijn zoon en beide dochters heel erg blij om. Hopelijk kan ik binnenkort daar mijn eigen groenten voor gaan gebruiken."

Tijdens het gesprek wordt het buiten al iets donkerder en Iris geeft Google Home de opdracht om het licht aan te doen. In deze *tiny's* van Mill Home zijn geen lichtknoppen gemonteerd en wordt de verlichting via een Philips Hue bediend. ,,Deze heb ik gekoppeld aan Google Home, omdat ik de bediening via deze app makkelijk vind", legt Iris uit. ,,Nog een voordeel van dit huis is dat de panelen, die in de stalen frameconstructie zijn geperst, afgewerkt zijn met bio-olie, waardoor ze 50 jaar onderhoudsvrij zijn." Met de komst van *tiny* woningen is er een scala aan nieuwe woonmogelijkheden gecreëerd. Niet elk ontwerp zal 100 procent aan iemands behoeften voldoen. Dat blijkt maar weer uit de reacties van beide Oosterwold-vriendinnen, maar hun jarenlange zoektocht naar een woning is voor Iris en Sara in ieder geval beëindigd. In de toekomst zal blijken of deze nieuwe levensstijl helemaal aan hun verwachtingen blijft voldoen.

> Iris geniet op het bankje naast haar huisje.

Ibolya Moór is onze correspondent in het experimentele Oosterwold (Almere). Iedere editie belicht zij een bijzonder woonproject in dit unieke bouwgebied. Zij heeft het bijzondere verhaal van haar Hongaarse familie in een spannend boek gegoten: *De Vloek van de Hongaarse familie Moór*, dat nu verkrijgbaar is. Daarnaast deelt zij graag haar ervaringen om anderen te helpen inzien dat je je leven zelf kunt sturen. Dit doet Ibolya op sociale media en haar website via blogs, vlogs en gedichten. En zij is apetrots, dat zij als selfmade projectontwikkelaar haar eigen droomhuis heeft gebouwd.

VLOG

HILDE & OSCAR

AARDEHUIZEN in HOBBITLANDSCHAP

Hilde de Leeuw en Oscar van Keulen gingen op zoek naar een betere manier om te leven. Daarvoor bezochten zij allerlei duurzame en ecologische projecten in binnen- en buitenland. Hun ervaringen verwerkten zij op een luchtige manier in blogs en vlogs op hun webpagina *Finding A Better Way To Live*.

De vlogs van het vrolijke stel gaan niet altijd alleen maar over klein wonen, maar ook over duurzame en ecologische manieren van leven en bouwvormen. In deze vlog brengen zij een bezoek aan een wijk in Olst waar 23 aardehuizen staan. Ze spreken met bewoners over hun bouwproces en leren over bouwen met autobanden, strobalen en aarde. Ze wanen zich in een Hobbitlandschap!

Bekijk snel deze vlog van Hilde en Oscar door op de play button in de foto te klikken.

TINY SKY SCRAPERS

Tekst & illustratie: Marcel van Mierlo

Een kleine ecologische *footprint* geeft normaal gesproken aan dat een persoon weinig ecologische ruimte inneemt op aarde. Maar je kan het begrip ook letterlijk nemen en je woning op een superklein grondoppervlak ontwerpen. Het gevolg is dat je waarschijnlijk wel de hoogte in moet, maar dat biedt ook weer nieuwe mogelijkheden. Refunc, Slim fit, Tiny Tower en Smaller Architects laten zien dat je hiermee fantastische huisjes kunt bouwen.

Refunc in Berlijn

Een tweede leven voor een graansilo, maar dan als woning. Dat is een bijzondere ontwerpuitdaging. Jan Körbes heeft de handschoen opgepakt en zijn eigen mini wolkenkrabber gebouwd inclusief klimmuur. Dat scheelt weer een abonnement op de sportschool.

Jan wilde een behuizing realiseren met minimale ecologische *footprint*. Hij heeft gebruik gemaakt van een oude graansilo en veel hergebruikt materiaal. Al in 2013 bouwde de uitvoerende ontwerper in

© refunc.nl

> Het graansilohuisje in Scheveningen.

© refunc.nl

> Het casco.

© refunc.nl

> De keuken van de graansilowoning.

© refunc.nl

> Bovenaanzicht keuken.

Scheveningen deze silo-shed met Denis Oudendijk, zijn businesspartner bij Refunc. De mobiele silo met 13 m2 vloeroppervlak voldoet inmiddels prima in Berlijn. Jan woont er met z'n dochter en noemt hun plek Silo City. *Het ontwerp zit ergens tussen een onderzeeër, een huis, een ruimteschip en een schuilplaats,* zegt Jan. Hij kreeg een oude graansilo van een boer en heeft er een echt huis van gemaakt.

De bevlogen architect vertelt: *Ik ben op boten opgegroeid. Dat heeft bijna meer impact op m'n werk dan m'n architectuuropleiding*. Jan's affiniteit met de bootjeswereld zie je overal terug in het ontwerp. De manier waarop hij zijn bergruimte vormgeeft, de handige multifunctionele meubels en de slimme indeling, waardoor iedere cm2 wordt benut. Zelfs de lijn voor het hijsemmertje wordt geklemd in een schootblok, een hulpmiddel dat je normaal alleen op zeilboten ziet.

Refunc heeft nog veel meer bijzondere projecten gemaakt, die je hier kunt bewonderen: Refunc.nl

Slim fit in Almere

Slim fit is ook een permanent bewoonbare

© refunc.nl

> Keukenplafond met links de klimwand.

© refunc.nl

> De slaapkamer.

microwoning en meet 50 m2 bruto vloeroppervlak. Het huisje is ontworpen voor stedelijke verdichting en bezet met zijn minimale voetprint 16 m2. Dat is minder oppervlakte dan 2 parkeerplaatsen. Ana Rocha legt uit waarvoor je de woning allemaal kunt gebruiken: *Het slimme, flexibele ontwerp kent veel toepassingsmogelijkheden. De woning kan vrijstaand, geschakeld of tussen bestaande gebouwen worden geplaatst. Door zijn compacte voetprint is het de ideale woning voor het invullen van binnenterreinen van stadsblokken of het verdichten van, bijvoorbeeld, ruim opgezette naoorlogse stedenbouwkundige plannen*.

Door de grote raamafmeting en volwaardige hoogte van de ruimtes biedt de microwoning een luxueuze ruimtelijkheid. Het concept is ontworpen voor de groeiende groep werkende singles, die compact maar comfortabel, duurzaam, identiteitsvol en vooral centraal in stedelijke context willen wonen. Ana: *In het* tiny house*wijkje in Almere-Poort is de woning vrijstaand gerealiseerd, met vrij uitzicht over het Homerus park.* De woning kenmerkt zich door zorgvuldig ontworpen en gepositioneerde openingen in alle 4 de gevels, die het mogelijk maken om lichtinval, natuurlijke verwarming en verkoeling en uitzicht op het park maximaal te benutten. *Slim fit bewijst dat ruimtelijk en identiteitsvol wonen ook binnen een minimale voetprint mogelijk is*, aldus Ana.

Ben je geïnteresseerd in meer bijzondere ontwerpen van Ana Rocha? Kijk dan eens op haar site: Ana Rocha

> Slim fit in Almere-Poort.

© Ana Rocha

> Schuifdeuren sluiten het trappenhuis af bij Slim fit.

© Ana Rocha

> Tiny Tower in Philadelphia.

© Sam Oberter Photography

Tiny Tower in Philadelphia

Tiny Tower is 12 meter hoog en georganiseerd als een echte wolkenkrabber. Iedere verdieping is vergelijkbaar in grootte en kwaliteit en wordt verbonden met de andere niveaus door een prachtig trappenhuis. Hierdoor kun je eenvoudig verticaal leven in de toren. Architectenburo ISA zegt hierover: *Met een keuken in een benedenverdieping en een badkamer in de bovenste verdieping, ben je eigenlijk vrij*

© Sam Oberter Photography

> De slaapetage met badkamer van de Tiny Tower.

© Byun Jongseok

> Gratis work out traplopen in de Seroro.

©Byun Jongsseok

> Seroro met garage.

©Byun Jongsseok

> Seroro voorzijde.

om elke verdieping in te richten voor wat je maar wilt: werken, spelen, slapen of eten.

De grootste uitdaging in een verticaal huis op een klein grondoppervlak is de trapconfiguratie. De metalen trap vind je tegen de voorgevel van het gebouw. Het lichte trappenhuis bezorgt je mooie binnen- en buitendoorzichten en -uitzichten en een avontuurlijk gevoel. Het gebruik van de trap is een integraal onderdeel van het dagelijks leven in het gebouw. ISA vult aan: *Stadsbewoners zijn in toenemende mate bereid om kwantiteit in te ruilen voor kwaliteit, oftewel minder oppervlakte en meer ruimtelijke kwaliteit. Wonen in een kleinere unit in een levendige buurt met alle voorzieningen op loopafstand is dan wenselijker dan een groter huis op een afgelegen locatie. Tiny Tower laat zien hoe klein in schaal en hoe groot in belevingswaarde een woning nu al kan zijn.*

Andere projecten van ISA architecten vind je hier: ISA

Seroro in Seoul

Seroro betekent verticaal. De kamers van dit huis zijn gestapeld en de bewoners wonen dus verticaal inclusief gratis *work out* traplopen. Seroro is gelegen in het hart van Seoul, waar de grondprijzen extreem hoog zijn. Maar dit stukje land was zo klein, dat er weinig ontwikkelingsmogelijkheden leken en de prijs naar een acceptabel niveau daalde. Een jong stel nam de moedige beslissing hier hun eerste huis te bouwen. Architect Minwook Choi vertelt: *Deze locatie heeft veel voordelen en is gunstig gesitueerd ten opzichte van openbaar vervoerlijnen, een park en de vestingmuur van de oude stad Seoul.*

Het huis is ontworpen door de kamers verticaal te stapelen en op elke verdieping een kamer te plannen. Op de begane grond vind je de parkeerplaats. Met een buitentrap bereik je vervolgens een woonkamer met rustruimte op de eerste verdieping, een keuken met eethoek op etage 2,
een slaapkamer met een tweede rustruimte op de derde verdieping en een kleedkamer met een ligbad op de bovenste etage. De grootte van elke verdieping is 16 m2. Minwook Choi: *Het jonge stel besteedt de meeste tijd overdag op de eerste en tweede verdieping. Ze verplaatsen zich voor de nacht naar de derde en vierde verdieping.*

Binnen een woning 5 woonlagen creëren, dat is niet gebruikelijk. Toch bevalt het prima. Minwook Choi: *Het blijkt net zo comfortabel als elk ander huis. De bewoners beginnen zelfs het gezondheidsaspect te waarderen van het trappen lopen.* Maar er is ook genoeg ruimte om je terug te trekken in je eigen kamer. Zelfs met een huisdier, in dit geval een kat, ben je van alle gemakken voorzien.

Marcel van Mierlo is bouwkundig ingenieur met een passie voor kleine gebouwen, zeilen en bijen. Blogt regelmatig over bouwsels, die je zo in je achtertuin zou kunnen zetten. op zijn blogpagina Leven in Tuinen. Tevens schrijver van de boeken *Slim Ruimtegebruik 1, 2 & 3* en *Finny & Bob Ontdekken Europa,* met zelf getekende illustraties!

WONEN EN ZORG IN HET GROEN

© David Mark

Recent hebben we 50 mooie locaties toegevoegd aan onze LaCoTA-website. Op deze locaties wordt professionele zorg gecombineerd met wonen in een groene omgeving. Het gaat om kleinschalige woonzorgprojecten. Sommige projecten zijn gerealiseerd in de bouwkundige vorm van een woonserviceboerderij en soms was een authentieke boerderij zelfs de basis van het project. Een woonserviceboerderij, maar ook andere kleinschalige woonzorg-projecten, is een woonvoorziening voor mensen met een zorgindicatie. Het servicepakket is meestal gekoppeld aan een indicatie voor een Persoons Gebonden Budget (PGB). De nadruk ligt op het wonen. Dit in tegenstelling tot een zorgboerderij, waar de nadruk ligt op dagbesteding.

Veel mensen kennen buren of familieleden die, ondanks aanpassingen aan hun woning en mogelijke domotica-oplossingen, toch niet meer op oudere leeftijd alleen in hun eigen woning kunnen of willen blijven. Grote woonzorgcomplexen schrikken soms af en dan kan een kleinschalige woonzorgvoorziening in een groene omgeving een mooi alternatief zijn.
LaCoTA is met Woonz in gesprek om de vindbaarheid van deze locaties te vergemakkelijken en daardoor ook de bemiddeling.

Bent u toevallig aanbieder van ook zo'n mooie locatie in het groen? En wilt u de vindbaarheid en bemiddeling naar die locatie verbeteren? Geef dit door aan Woonz via hun website.

Er zijn ook boerderijen waar de nadruk ligt op omkijken naar elkaar. Omdat boerderijen meestal grote gebouwen zijn lenen zij zich prima voor meervoudige bewoning. Traditioneel was dat al in de vorm van een drie-generatieboerderij. De laatste 30 jaar worden ook veel boerderijen opgesplitst in 1, 2 of 3 woonappartementen. Het derde appartement is dan soms een tijdelijke mantelzorgwoning voor een familielid. En er kwamen grotere woongroepen en woonverenigingen op boerderijen.

Kadastraal opsplitsen in meer dan2 wooneenheden stuit vaak op bezwaren bij de gemeente. Met een woonvereniging kun je dat bezwaar soms omzeilen, maar dan moet je min of meer een huishouden vormen. Een woonvereniging krijgt gemakkelijker een hypotheek maar je kunt je eigen deel van de boerderij dan minder gemakkelijk doorverkopen. Een mooi voorbeeld van een dergelijke boerderij is De Heemshof, waarover verderop in deze editie uitgebreid aandacht voor het buitenleven van de woongroep.

Er zijn meer woonvarianten, die vallen onder de verzamelnaam *groen wonen*. Denk aan landgoederen en buitens, wonen in cultuurhistorisch erfgoed, kloosters en kerken, buurgemeenschappen, hofjes en woonboerderijen voor uitsluitend senioren.

Deze projecten hebben op het eerste gezicht weinig gemeen met klein wonen. Wel is er vaak voldoende groen omheen om ook enkele *tiny houses* aan het project toe te voegen. Er zijn ook voorbeelden dat *tiny houses* worden toegevoegd voor verzorgend personeel of stagiaires. Mooi toch?

Wim G. Kromwijk belicht iedere editie een aspect van Anders, Actief en Comfortabel Wonen in een kleine woning. Wim is directeur van LaCoTA, een inkoopcoöperatie op het gebied van anders, actief en duurzaam wonen. Kernbegrippen daarbij zijn buurgemeenschappen, participatie, veiligheid, personenalarmering, domotica, (digitale) mantelzorg, WMO en het opzetten van een open standaard voor een landelijk werkend mantelzorgprogramma. Dit alles om met moderne slimme thuistechnologie langer comfortabel thuis te kunnen blijven wonen. LaCoTA geeft op haar website en in haar nieuwsbrief veel informatie over mantelzorgwoningen, gemeenschappelijk wonen en comfortabel wonen. Wie een vraag heeft aan Wim kan hem mailen.

Het Bewuste Stel monteerde zonnepanelen zelf

Van GASSTEL naar INDUCTIEKOOKPLAAT

© Stroomwinkel

In onze najaarseditie van 2020 waren we al eens te gast tijdens de open dag van Iris en Bouke, ook wel bekend als Het Bewuste Stel. Nu zijn zij klaar met bouwen en wonen ze in de tiny house community Klein Zuidbroek. Ze vertellen over hun huisje en hun energievoorziening.

Ruim een jaar geleden besloten wij ons eigen *tiny house* te bouwen. We waren op dat moment op een lange treinreis door Azië en zochten een manier om het fijne reisgevoel vast te houden bij terugkomst in Nederland. Denk: weinig spullen, veel in de natuur, weinig uitgaven, elke ochtend de vrijheid om te bepalen wat we die dag gingen doen. Een *tiny house* bleek dé oplossing voor onze wens!

We voegden de daad bij het woord en bouwden na terugkomst in Nederland ons eigen *tiny house*. Van 19m2, verplaatsbaar en off-grid. Precies een jaar na het maken van onze eerste ontwerptekening verhuisden we met *tiny house* en al naar Apeldoorn. Daar hadden we een woonplek gevonden in de nieuwe *tiny house* community Klein Zuidbroek.

Duurzaam en off-grid
Het uitgangspunt bij de bouw van ons huis? We wilden een duurzaam huis en maakten daarom gebruik van tweedehands of natuurlijke materialen. We wilden een zuinig huis qua verbruik en besloten bijna al onze elektrische apparaten weg te doen: koelkast, vaatwasser, wasmachine, waterkoker en televisie. We wilden meer zien, horen en ruiken van de natuur en gingen daarom voor een ontwerp met veel en hoge ramen. En in het verlengde van dit alles: we wilden volledig off-grid. Dat betekent dat we regenwater opvangen, een composttoilet hebben en stroom opwekken met zonnepanelen.

Alles-in-één systeem
Voor onze zonnepaneleninstallatie kwamen we uit bij Stroomwinkel. Vanwege hun ervaring met off-grid installaties op kleine huisjes en vanwege de goede verhalen die we van andere *tiny house*-bewoners hadden gehoord. We gingen voor een EasySolar3000: een omvormer, acculader, MPPT-controller en stoppenkast ineen. Met het Color Control paneel kunnen we zowel in de meterkast als op afstand ons verbruik en opbrengst monitoren. Voor ons van belang omdat we proberen zo efficiënt mogelijk met onze energie om te gaan. En ons verbruik proberen af te stemmen op wat we opwekken. Voor de stroomopslag hebben we een lithium-ion batterij van 5kWh. Op ons dak liggen 6 zonnepanelen met een vermogen van 320 Wp.

Zelf installeren
We wilden graag zelf onze zonnepaneleninstallatie monteren. Vanuit de mooie gedachte van Pippi Langkous: *Ik heb het nog nooit gedaan, dus ik denk dat ik het wel kan*. Ondersteuning van een expert was echter wel welkom. Stroomwinkel heeft ons op een fijne manier geholpen. Ze boden vooraf advies over de dimensionering van het systeem. Ze tekenden een installatieschema, zodat wij precies wisten hoe we het systeem moesten monteren. Ze programmeerden de software waarmee we ons verbruik en opbrengst kunnen bijhouden. En ze waren beschikbaar voor advies- en hulpvragen tijdens het installeren. Zo lukte het ons om zonder al te veel moeite onze installatie werkend te krijgen.

Zelfs in maart en april hadden we meer dan voldoende stroom

Onze ervaring
Inmiddels wonen we bijna 2 maanden in ons *tiny house*. En dat bevalt supergoed! Het is bijzonder om in een huis te wonen dat we zelf hebben gebouwd. We hebben over elk hoekje en gaatje nagedacht en dat maakt dat het huis precies naar onze wensen is. Het is fijn om 's-ochtends wakker te worden en op het groen uit te kijken. En om te genieten van de rust, de vogelgeluiden en de gezelligheid met de andere *tiny house*-bewoners. We wilden duurzamer, simpeler en zuiniger leven en dat lukt hier.

Voldoende energie
En wat betreft onze zonnepanelen: we wekken meer energie op dan verwacht. Zelfs in maart en april hadden we meer dan voldoende stroom. We hebben ons gasstel zelfs al kunnen vervangen door een inductiekookplaat! En we weten nu dat we het ook prima gaan redden met de gezinsuitbreiding die er bijna aan komt. Onze wens voor de verdere toekomst is om onze geiser te vervangen voor een boiler. We hopen ons douche- en kraanwater dan te verwarmen via zonne-energie, zodat we 100% van het gas af zijn. Zoals geldt met alles voor ons *tiny house*: we gaan het uitproberen en ervaren of het lukt! Meer weten over ons *tiny house*? Volg onze avonturen op hetbewustestel.nl.

© Margo de Kemp

door Margo de Kemp

VROLIJKE SLINGER

Het leven is een feest, maar je moet wel zelf de slingers ophangen. **Een bekend gezegde dat in deze coronacrisis meer dan waar is. Dus dat heb ik dan ook maar gedaan. In mijn geval heb ik de slinger natuurlijk ook eerst zelf gemaakt!**

Ik wilde hem niet te lang, zodat ik hem overal snel kan ophangen: onder de veranda, in de boom waar we onder zitten of boven de eettafel. Maar je kunt hem natuurlijk net zo lang maken als je wilt. :-)

Het is een variatie op het zeer bekende *Granny*-motief. Ik vond alleen de driehoeken beter tot hun recht komen met 4 stokjes per bundel, in plaats van de gebruikelijke 3.

Het patroon en de teltekening vind je via de link onderaan deze pagina.

Ik wens jullie veel haakplezier en ik hoop dat jullie de zelf gemaakte slingers met mij willen delen op de Facebookgroep van Klein Wonen Magazine: **Klein Wonen**. Dan maken we er samen online een feestje van!

Lieve haakgroetjes,
Margo

DOWNLOAD
hier het PATROON

Ons ‘Finding A Better Way To Live’-project is afgerond, maar je kunt onze vlogs en blogs uiteraard nog steeds bekijken en lezen op onze website. Zo kun je inspiratie opdoen over hoe jij beter zou willen leven. Wij broeden weer op nieuwe plannen om ons leven te verrijken.

FINDING A BETTER WAY TO LIVE

www.findingabetterwaytolive.com/support-us

ALLE ADVERTENTIES ZIJN INTERACTIEF. KLIK OP DE ADVERTENTIE VOOR MEER INFO.

DOWNLOAD GRATIS OOK AL ONZE VORIGE EDITIES

KLEIN WONEN MAGAZINE

Kijk voor alle edities, een selectie verhalen en extra klein wonen-leesvoer op onze website **www.kleinwonenmagazine.nl** >>

WWW

BOEKEN

Books
Libros
LOONLAKE
E·L DOCTOROW
Bebe Moore Campbell
WHAT YOU OWE ME
Wittinger
Razzle
WARD
MINE
SCAPEGOAT GENERATION
Dessen
along for the ride
MICHAEL CRICHTON
DISCLOSURE
ELEPHANT KEEP
KARIN SLAUGH

Het SUCCESVERHAAL van MINIBOSRAGE

Daan Bleichrodt en Maarten Bruns plantten 600 inheemse boompjes in Zaanstad en zagen hun *Tiny Forest*-initiatief in 5 jaar uitgroeien tot een rage. Overal ontstaan nu deze minibosjes ter grootte van een tennis veld in Nederlandse steden, waarvan vinders, vogels, bijen, kleine zoogdieren en mensen genieten. In *Tiny Forest* geven de pioniers Daan en Maarten de lezer een kijkje achter de schermen van een inmiddels *booming* beweging. Leuk boek, waarin het duo laat zien wat er allemaal bereikt kan worden met doorzettingsvermogen en geloof. Het leidt tot steeds meer kleine oerbossen met inheemse bomen. Voeg daarbij een vorm van educatie toe en je komt er achter hoe belangrijk de natuur is op ons dagelijks functioneren in een hectische maatschappij. Alleen in Almere zijn er al 10 van deze inheemse minibossen. Stadsnatuur op zijn best!

Tiny Forest
Klein bos, groot avontuur
Schrijvers **Bleichrodt & Bruns** Uitgeverij **Noordboek** EAN **978-90-5615-692-3** Prijs: **€ 19,90**

ODE aan EENVOUD en VRIJHEID

Het vinden van mooie plekken is wat reizen zo mooi maakt. Nog mooier wordt het als je eenmaal aangekomen heerlijk in de buitenlucht kunt eten. Groenten garen in het vuur, een heerlijk stoofpotje laten pruttelen of barbecueën met zeevruchten. Foodstyliste en chefkok Els Sirejacob en foodfotograaf Bram Debaenst doen dat het liefst met de camper. Zij verhalen in dit boek heerlijk over de fijnste plekken die zij bezochten en welke smakelijke gerechten zij daar bereidden. Reizend door onder meer het Zwarte Woud, Denemarken, de Balkan, Cornwall en natuurlijk België en Nederland combineren zij mooie verhalen met aanlokkelijke foto's, die je doen verlangen naar nieuwe reisavonturen. Geen camper? Geen probleem, de mooie plekjes zijn op verschillende manieren bereikbaar en de heerlijke recepten kun je zelfs ook thuis bereiden. *Camperfood & fijne plekken* is vooral een ode aan eenvoud, vrijheid en samenzijn.

Camperfood & Fijne Plekken

Schrijvers **Els Sirejacob & Bram Debaenst** Uitgeverij **Luster** EAN: **978-94-6058-270-7** Prijs: **€ 25,00**

REAL LIFE inkijkje bij FIRE-ADEPT

De FIRE-beweging is hot. De filosofie *Financial Independence, Retire Early* (FIRE) krijgt steeds meer aanhangers. Zij proberen hun uitgaven te verkleinen en voldoende passief inkomen te genereren om een noodgedwongen werkzaam leven zo snel mogelijk achter zich te laten. Scott Rieckens besefte op een dag dat hij, ondanks zijn prima huwelijk, succesvolle onderneming en dure levensstijl, niet gelukkig was. Hij gooide met zijn gezin het roer drastisch om met de FIRE-filosofie. Zijn reis naar financiële vrijheid en een eenvoudiger en gelukkiger leven beschrijft hij op vlotte wijze in zijn boek vol casestudies en adviezen. Een mooi *real life* inkijkje bij een FIRE-adept, dat ook minder fanatieke aanhangers van pas kan komen om de maandelijkse kosten in te dammen.

De Weg Naar Financiële Vrijheid
Playing with FIRE (Financial Independance Retire Early)
Schrijver **Scott Rieckens** Uitgeverij **Kosmos Uitgevers**
ISBN: **978-90-2157-935-1** Prijs: **€ 20,00**

MOESTUINIEREN met een TWIST

Het starten van een moestuin is niet simpel en een hapklare versie klinkt te mooi om waar te zijn. Toch geven tuinjournalist Marc Verachtert en tuinexpert Bart Verelst uitstekende tips om vers en vooral op maat van je gezin te zaaien en te oogsten. Leuk is ook dat zij eens minder gangbare groenten, fruit, kruiden en eetbare bloemen behandelen in hun *Zakboek voor de hapklare moestuin*. Stap voor stap, van zaaien tot vertroetelen en oogsten, vertelt het duo de geheimen om tot een hapklare moestuin te komen. En daar heb je geen eens groene vingers voor nodig. Ook geen ruime tuin, want Marc en Bart laten zien dat het ook prima gaat in potten en bakken op je terras, veranda of balkon. Samen met Marc's originele teelttips geeft dit alles het boek een heerlijke twist, waardoor het zich duidelijk onderscheidt van de meeste andere handboeken in dit genre.

Zakboek Voor De Hapklare Moestuin
Gezond en plukvers uit, bak, pot of tuin
Schrijvers **Marc Verachtert & Bart Vereist** Uitgeverij **Lannoo** EAN **978-94-0147-430-6** Prijs: **€ 19,99**

Verplichte KOST voor KIPPENHOUDER

Je eigen groente is stap 1, je eigen verse eitjes vaak de volgende stap. Het gezellige tokkende geluid van kippen geeft je nog meer het natuurgevoel rond je huisje. Maar het houden van kippen is niet eenvoudig. Handig is dan zeker het *Zakboek voor de kippenhouder* van Sander Bauwens, wiens filmpjes van zijn raskippen op YouTube een hit zijn. In dit zakboek vertelt hij alles wat je moet weten voor je aan kippen begint, hoe je zelf een hok in elkaar timmert, wat je kippen moeten eten, wat de gevaren zijn bij het houden van kippen. Een compleet boek voor iedereen die overweegt zelf kippen te houden en wil genieten van een kakelvers eitje. Wellicht leidt dit boek uiteindelijk tot het afzien van een eigen kippenren. Ook dan heeft het zeker zijn doel bereikt, want net als bij het houden van andere dieren geldt bij pluimvee *bezint eer ge begint*. Wie na het lezen van dit boek besluit wel kippen te gaan houden, komt in elk geval optimaal beslagen ten ijs.

Zakboek Voor De Kippenhouder
Alles wat je moet weten als je een kip in huis haalt
Schrijver **Sander Bauwens** Uitgeverij **Lannoo** EAN: **978-94-0147-193-0** Prijs: **€ 19,99**

PLEZANTE verhalen van BOER om de HOEK

Ons eten halen we steeds meer het liefst dichtbij. Bij de lokale boer dus! Maar wat gebeurt er nu allemaal op zo'n boerderij? En waar komt de passie voor zijn product van die boer om de hoek nu vandaan? De verhalen van 11 trotse Vlaamse boeren geven in *Bij de boer* een mooi antwoord op deze en vele andere vragen. In tekst en beeld vertellen zij over het wel en wee van het boerenleven en moedigt de lezer absoluut aan om nog vaker lokaal te gaan shoppen. En niet te vergeten: er staan ook lekkere recepten in met al die lokale lekkernijen. Het zijn veelal familierecepten, die je laten proeven wat deze boeren dagelijks drijft. Een heel plezant boek!

Bij De Boer
Verhalen en recepten van trotse boeren
Schrijver **Sophie Dejaegher** Uitgeverij **Manteau**
ISBN: **978-90-2233-778-3** Prijs: **€ 27,50**

Prima HULP bij ETEN uit de NATUUR

Eten uit de natuur in je directe omgeving wordt steeds populairder, maar is niet zonder gevaar. De meest gestelde vraag is dan ook ongetwijfeld *kan ik dat eten?* Een betere titel heeft het boek van Katrin en Frank Hecker dan ook niet kunnen krijgen. Zij beschrijven hierin waar je op moet letten als je iets lekkers zoekt in de natuur. Goed kijken en letten op dubbelgangers krijgen uitgebreid aandacht in dit overzichtelijke boek. De kruidenplanten worden overzichtelijk gepresenteerd met een paspoort en symbolen geven belangrijke aspecten aan, zoals *is eetbaar* of *geneeskrachtig*, *heeft een dubbelganger*, *groeit overvloedig* of *is giftig*. Een prima hulp boordevol tips om de juiste keuzes te maken door de duidelijke uitleg en fraaie foto's. En nog eens mooi vormgegeven ook!

Kan Ik Dat Eten?
Van eetbare bloemen tot giftige kruiden
Schrijvers **Katrin & Frank Hecker** Uitgeverij **Terra** EAN **978-90-8989-855-5** Prijs: **€ 18,99**

De HELE DAG vegan ONTBIJTEN

Er zijn al heel wat boeken geschreven over heerlijke veganmaaltjes, maar hoe begin je de dag als veganist? Daar heeft Sanne van Rooij ook meer dan voldoende ideeën voor. In haar vierde Easy Vegan-boek brengt zij 70 nieuwe en verrassende heerlijke ontbijtrecepten. De founder van Living The Green Life besteedt altijd extra aandacht aan haar ontbijt, want dit is haar favoriete eetmoment. Ze *snoept* dan ook wel langer op de dag van haar bereidingen dan alleen in de ochtend. En gelijk heeft ze als je het hebt over lekkere zoete amandelpannenkoeken, een omgekeerde perencake, een kruidige omelet met gemarineerde tempeh of een smakelijke tomatenquiche. Zoals de titel al doet vermoeden zijn de recepten eenvoudig te maken en bij het zien van de foto's wordt je absoluut verleid om de gehele dag door te ontbijten.

Easy Vegan All-day Breakfast
Makkelijk en snel voor ieder moment
Schrijver **Sanne van Rooij** Uitgeverij **Kosmos Uitgeverij** EAN: **978-90-2157-792-0** Prijs: **€ 22,50**

DUURZAAM KLUSSEN in een UURTJE

Je hoeft niet handig te zijn om met gerecyclede materialen iets leuks te maken voor je balkon of terras. En je hoeft er ook geen eigen werkplaats, uitgebreide gereedschapskist of veel vrije tijd voor te hebben. Pierre Lota maakt toegankelijke en tijdloze ontwerpen om nuttige, praktische en leuke objecten in elkaar te klussen in maximaal 1 uur. En dat met een minimum aan gereedschap. In zijn boek *1 uur DIY* presenteert hij 35 originele objecten en meubels voor terrassen en balkons. Lekker klein en handzaam dus! Kledinghangers worden lampen, flessen elegante bloempotten en oude tijdschriften een bijzonder salontafel. Door de heldere uitleg en illustraties is het zelfs met 2 linkerhanden te doen om deze duurzame ontwerpen te realiseren op je buitenverblijf. Leuk en super inspirerend!

1 Uur DIY
Terrassen en balkons
Schrijver **Pierre Lota**
Uitgeverij **Lannoo** EAN: **978-94-0147-431-3** Prijs: **€ 19,99**

MUST READ voor KLEIN WONEN *LOVERS*

Tiny houses zijn niet meer weg te denken in hoe mensen tegenwoordig willen en kunnen wonen. Ze zijn het toonbeeld van de huidige idealen van minimalisme, persoonlijke vrijheid en een kleine ecologische voetprint.

In *Tiny Houses* beschrijft en toont de Duitse Sandra Leitte gedetailleerd verschillende kleine huisjes. Van luxe architectonische hoogstandjes tot bescheiden en ecologisch duurzame pareltjes en van off-grid boswoningen tot oplossingen voor de huisvestingsproblemen in steden.

Voor wie plannen heeft om klein en anders te gaan wonen is dit boek, dat zowel in het Engels als Duits (*Winzig2*) verkrijgbaar is, een *must read*. De mooie foto's geven een uitstekend beeld van wat er allemaal mogelijk is als het om *tiny* wonen gaat.

Wij mogen op de volgende pagina's alvast een voorproefje geven!

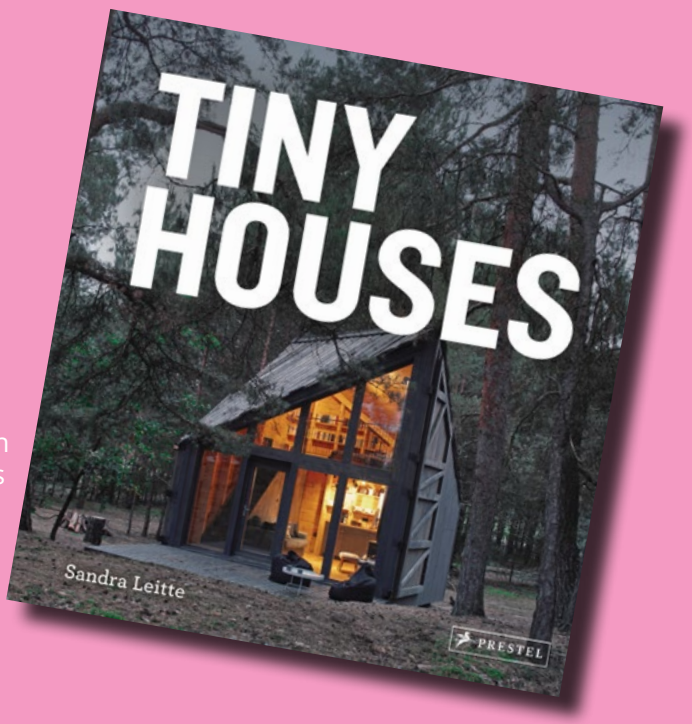

Tiny Houses

Schrijver **Sandra Leitte** Uitgeverij **Prestel** EAN: **978-37-9138-723-9** Prijs: **€ 23,00**

KLEIN WONEN kan ook SMAL en OMHOOG

De verwachting is dat de komende 30 jaar de wereldbevolking voor 80 tot 90% verschuift naar de steden. Hoe kunnen deze mensen allemaal een dak boven het hoofd krijgen in de al propvolle wereldsteden?

Deze vraag houdt architecten al een tijdje bezig. Dat klein wonen ook heel smal kan op een klein stukje bouwgrond bewijst architecte Ana Rocha in ons land al met haar 3 etages tellende Slim Fit-woning in Almere-Poort.

In het Engelstalige *Vertical Living* vind je nog veel meer van deze smalle etagewoningen van over de gehele wereld. Stuk voor stuk prachtige voorbeelden die laten zien wat er allemaal mogelijk is op een klein stukje stedelijke bouwgrond. Heerlijk bladerboek!

Ook van dit boek mogen wij je al een beetje lekker maken met enkele foto's. Kijk en geniet!

Vertical Living
Compact architecture for urban spaces
Schrijvers **Gestalten & Elli Stuhler** Uitgeverij **Gestalten** EAN: **978-38-9955-871-5** Prijs: **€ 36,00**

> *De* Ashen Cabin *in Ithaca (New York) van HANNAH Design Office.*

© Andy Chen, Tiny Houses, Prestel

> Interieur van een omgebouwde garage in Vilnius (Litouwen).

© Leonas Garbačauskas, Tiny Houses, Prestel

> Winterhuisje in het Canadese National Park Poisson Blanc (Quebec).

© Jack Jérôme, Tiny Houses, Prestel

> *De* Bookworm Cabin *nabij het Poolse Adelin.*

© Piotr Bednarski, Tiny Houses, Prestel

> Dit gebouwtje in Tokio bevat een kleine winkel, kantoor en woning.

© Takumi Ota, Masatoshi Hirai Architects, Vertical Living, page 186, Gestalten 2021

> Op een pad tussen 2 Londense huizen verrees een woning van 2,4 meter breed.

© Nick Kane, Pitman Tozer Architects, vertical Living, page 28, Gestalten 2021

> In Zuid-Londen realiseerde Studio Alma-nac dit lichtrijke huis van 2.3 meter breed.

© Richard Chivers, Studio Alma-nac, Vertical Living, page 33, Gestalten 2021

> Ook in Seoul is het woekeren met de ruimte.

© Young Chae Park, Archium Architects & Associates, Vertical Living, page 200, Gestalten 2021

MEER LEZEN OVER KLEIN WONEN?

Kijk in onze webshop voor mooie boeken

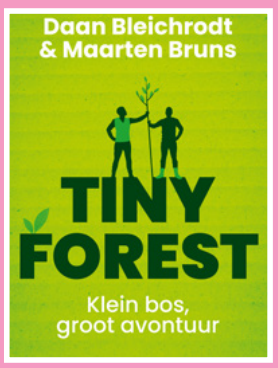

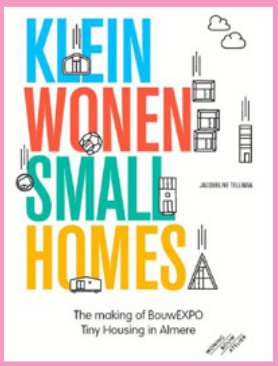

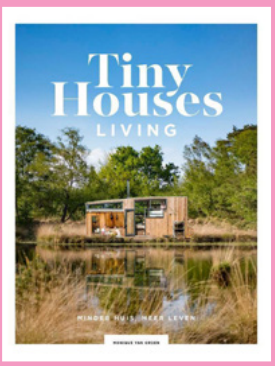

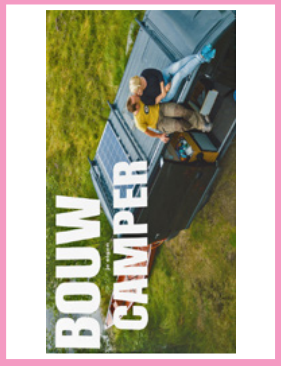

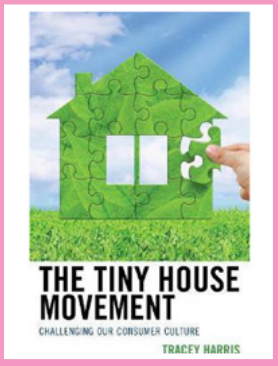

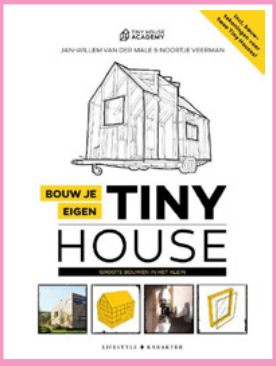

KLEIN WONEN MAGAZINE

WEBSHOP

MAGAZINES - TINY THINGS - BOEKEN

Neem eens een kijkje. KLIK HIER

Leven in een 4x4 met daktent

REISFLARD

BRAM & MELANIE

Portugal, 18 augustus 2020

Dit is lekker rijden zeg, roept Bram. *Ja, lekker kilometers maken. Mooi die afwisseling!*, antwoord Melanie. We maken inderdaad wat meer kilometers op deze manier. We genieten heel erg van het offroad rijden en dat is ook regelmatig aan onze gezichten te zien. Wat verderop komen we bij een klein huisje uit met een kleine schuur. *Huis afbreken en tiny house erop*, lacht Bram. We fantaseren verder over hoe ons leven eruit zou zien als we hier zouden wonen. *Ik zou meteen een crossmotor kopen!,* zegt Bram en Melanie voegt er aan toe: *ik een quad voor mezelf*. We zien ons samen al iedere dag een rondje maken door dit gebied met quad en crossmotor. *Ik zou me hier wel thuis voelen als een hillbilly*, grapt Melanie. *Met je petje op, korte broek en wandelschoenen aan wel ja*, grijnst Bram.

Ondertussen cruisen we lekker verder over de zandpaden. Na nog een stukje rijden wordt het grevel alleen nog maar zand. Woestijnzand lijkt het wel. Het stuift als een gek. Kay vindt het allemaal wel prima zolang het maar niet bij zijn raam stuift. Na een tijdje lijken we net 2 kleine kinderen. We crossen over het zand en maken soms wat meer vaart om meer zandwolken te maken. Ook nog even een filmpje maken. Melanie heeft meteen al zandpoten als ze de auto uitstapt. Bram zit lachend achter het stuur: *Jihaaahh*. En Melanie roept naderhand: *Haha, echt super gaaf!* Speelkwartier is weer voorbij want er moet even wat gedronken worden, het is inmiddels 36 graden geworden. We drinken een glas gazpacho, die stond nog in de koelkast. Daarna weer lekker rijden en wie weet wel weer even het speelkwartier openen.

Bram en Melanie *wonen in een* tiny house*, maar reizen nog liever rond met hond Kay in hun 4x4 met daktent. Op hun website Offroaddog vertellen zij over hun ervaringen en geven tips voor wie ook offroad wil reizen en bewuster leven. Op Polarsteps kun je aan de hand van fraaie foto's en video's zien hoe dit stel reist en leeft als zij op pad zijn. Ieder kwartaal publiceert Klein Wonen Magazine een flard uit hun reisdagboek. Ter lering en vermaak!*

Sanne en Daniel voelen zich bevrijd in hun woonbus

Het LEVEN in EIGEN HAND

INTERVIEW

Het moderne leven is momenteel een grote machine die dag en nacht aan staat en ons alles in hapklare brokken voorschotelt. Zo ervaren Sanne Dodemont en Daniel de Leeuw de dagelijkse sleur waarin zij zich bevinden. Het stel wil met hun hond Benny liever genieten van ouderwets handwerk, meer kwaliteit dan kwantiteit en kunnen kiezen waar zij de volgende dag wakker worden. De keuze is snel gemaakt, de dure huur van hun appartement wordt opgezegd en hun spaarcentjes worden verruild voor een camper. Dit alles met een duidelijk doel: vrijheid! ,,We willen zelf bepalen hoe we onze tijd besteden en waaraan we ons geld uitgeven.”

> Sanne, Daniel en Benny zijn dolblij met hun nieuwe huisje.

Het is de bekende ratrace die Sanne en Daniel al een tijdje dwars zit. Het dwangmatige *moeten* om de maandelijkse huur van 1250 euro voor hun appartementje en vaste lasten te betalen komt hen de neus uit. ,,Je wilt niet zonder een dak boven je hoofd komen te zitten, dus je werkt hard om net genoeg te verdienen om je vaste lasten te kunnen betalen. En natuurlijk aan het einde van de maand standaard een stukje salaris over te houden. Nee, dat is niet wat leven is voor ons", concluderen beiden stellig. Het idee om te gaan wonen in een busje wordt al snel een droom en in januari 2021 wordt de droom werkelijkheid.

„Een lege bus biedt kans om alles op jouw wens af te stemmen"

Het is een sprong in het diepe, maar eentje die het koppel graag maakt. ,,Beiden hebben we in het verleden wel gekampeerd of zijn we er met de caravan op uit geweest, maar toen wist je dat, als je er klaar mee was, je weer naar huis ging. Natuurlijk hebben we wel wat *zwembandjes* achter de hand gehouden. We kunnen altijd bij Daniel's moeder en stiefvader terecht als we aan de bus willen klussen, de was willen doen, zelf even willen douchen of gewoon heel graag even op een normale wc willen zitten. Hetzelfde geld voor Sanne's vader en stiefmoeder. Daarnaast hebben we een paar goede vrienden waarvan we weten dat hun deur altijd voor ons open staat."

In eerste instantie vallen de 25-jarige Sanne en 2 jaar oudere Daniel voor de charme van een oude Leyland camper. ,,Zo eentje waaraan alles piept en kraakt en waar je beter door een van de gaten in de wand kon kijken dan door een raam. Die heeft Daan zelf grotendeels opgeknapt, maar ook daarna voelde dit niet goed voor ons. Het voelde te fragiel en hij maakte onwijs veel herrie. Iets waar vooral onze hond Benny veel moeite mee had. Aangezien de meeste campers kwetsbaar gebouwd zijn, tenzij je er eentje kunt betalen waarbij dat niet zo is, besloten wij dat we in ons geval beter voor een stevige bus konden gaan. Waar we zonder bang te zijn voor lekkages en deuken een zonnepaneel op konden schroeven en waar we bij het aanrijden van een paaltje niet meteen door de buitenkant naar binnen konden kijken", vertellen beiden glimlachend.

Het wordt uiteindelijk een kale Mercedes bestelbus, waarmee Daniel zich heerlijk kan uitleven. ,,Een lege bus biedt een uitgelezen kans om alles volledig op jouw wens af te stemmen. Een eigen hokje voor Benny en een lang bed bijvoorbeeld", vertelt de 2 meter lange Daniel, die het ombouwen van de bus naar rijdend huisje erg mee vond vallen. ,,Ik ben altijd graag aan het klussen geweest. Zowel aan auto's als aan het huis. In het appartement kon ik het niet laten om iedere 2 maanden de woonkamer volledig om te gooien, om te kijken of het mooier of praktischer kon. Met als resultaat dat het me altijd beter beviel

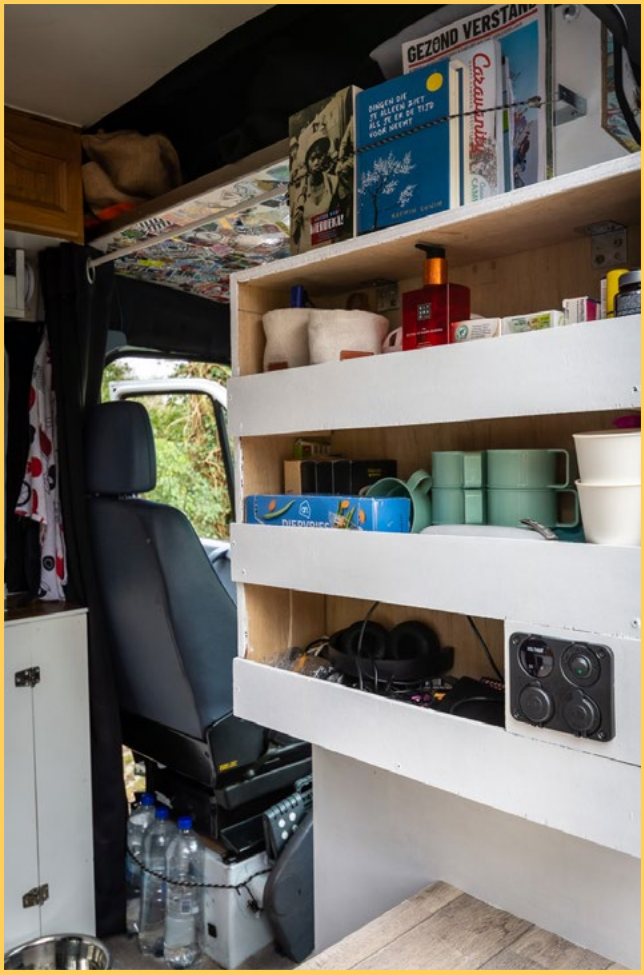
GEZOND VERSTAND

69-VJ-PG

dan het origineel. Ik ben gelukkig een manusje-van-alles en werken met hout, metaal of elektra was mij allemaal niet vreemd. En kwam ik ergens zelf niet uit, dan was daar altijd nog mijn goede vriend het internet om me te helpen." Zo blijkt de dieselkachel een lastig klusje. ,,De basis om dit te doen wist ik wel, maar voor de kleine details kwamen Youtube en de camper Facebookgroepen goed van pas!"

Sanne bemoeit zich niet met de ombouw van de bus, maar bekommert zich als *stay at home mom* om hun geliefde viervoeter. Benny is door enkele opgelopen trauma's snel onrustig en angstig en niet geschikt om de hele dag geduldig op een klussend stel te wachten. Bij de inrichting van hun nieuwe huisje is een eigen plekje voor het dier prioriteit nummer 1. ,,Daar kan hij zich terugtrekken wanneer hij daar behoefte aan heeft. Aangezien het een nogal grote hond is, was dat wel even puzzelen met de rest van de indeling van de bus. Maar dat hadden we er helemaal voor over." En dan moest er nog een extra groot bed komen. ,,Het was voor ons ook erg belangrijk dat er een bed in de volledige lengte in paste. Het is voor Daniel wel fijn als hij niet altijd in een foetushouding hoeft te liggen als hij gaat slapen."

„Het is voor Daan wel fijn als hij niet altijd in foetushouding hoeft te slapen"

De reacties uit hun directe omgeving op hun geplande *vanlife* lopen nogal uiteen. ,,Sommigen vonden het onwijs dapper dat wij zo'n enorme verandering in ons leven aangingen. Hoe vaak we de zin *ik zou het zelf echt niet kunnen* wel niet hebben gehoord! Anderen vonden het maar raar dat we hier zelf voor kozen. Misschien omdat zij het leven in een bus associëren met armoede of luiheid." Om het laatste moeten Sanne en Daniel wel lachen, want in de eerste maanden in hun bus hebben zij ervaren dat je verre van lui wordt van het busleven. ,,Wij hebben gekozen voor een low-budget bouw. De volledige bus is gemaakt met zo veel mogelijk spullen die we nog hadden liggen en we hebben de spullen die we nog nodig hadden zo goedkoop mogelijk ingekocht. Zo hebben wij bijvoorbeeld geen grote schoon- en vuilwatertank onder de bus hangen. In plaats daarvan hebben we een schoonwaterjerrycan van 10 liter en een vuilwatertankje van 5 liter. Deze staan onder het aanrecht in de bus. Het water in de schoonwatertank is geen drinkwater. Dat verzamelen we in losse anderhalve liter flessen. Niet bepaald een oneindige water uit de kraan hoeveelheid dus. Daarnaast komen er bij een simpele handeling als de afwas doen wat meer stappen kijken dan in huis. Ten eerste moet je er natuurlijk voor zorgen dat je voldoende water bij je hebt. Je kookt je water in een pannetje en doet de afwas in een teiltje. Je moet er natuurlijk ook voor zorgen dat je vuilwatertank

BENNY
Coffee!

voldoende leeg is zodat je het afwaswater kunt lozen, aangezien je dat echt niet buiten moet doen. En omdat onze opbergruimte zich voornamelijk onder het bed bevindt, wordt er ook vaak onder het bed door geklauterd om de dagelijkse benodigde spulletjes te pakken. Heel simpel gezegd, komen er dus meer handelingen kijken bij alledaagse bezigheden."

De eerste woondag in hun Mercedes-huisje voelt voor Sanne en Daniel als een bevrijding, maar ook meteen heel vertrouwd. ,,Het was heerlijk om te weten dat we nu niet meer iedere maand het grootste deel van ons inkomen kwijt zouden zijn aan de huur. Dat we minder bezittingen hebben om ons druk over te maken. Maar aangezien we de laatste maand in ons appartement ook al met het minimale leefden, was de overstap een stuk minder groot. Daarnaast is het *vanlife* iets dat wat we écht wilden en was het een opluchting dat we eindelijk van dat appartement af waren." Nu staat het stelletje met Benny eigenlijk overal en nergens, hoewel de volledige vrijheid nog moet komen. ,,Doordeweeks blijven we in de buurt van onze oude woonplaats Bussum, omdat Daniel daar iedere ochtend nog werkt als schoonmaker. In de weekenden proberen we graag nieuwe plekken in het land uit. Zodat we, ondanks de huidige lockdown, toch een beetje het reisgevoel kunnen hebben. We proberen daarbij altijd de gratis camperplekken te vinden. Dit zijn meestal camperplaatsen zonder voorzieningen, maar net zo goed te doen als een camping waarvoor je 15 euro per nacht betaalt. Wij kunnen met onze accu prima zonder een stroomaansluiting!"

In hun eerste maand krijgen Sanne en Daniel meteen een ijskoude periode voor de kiezen, waar ze zich laconiek doorheen hebben geslagen. ,,We hebben het overleefd, dus het viel best mee. We hebben een kleine 2 KW dieselheater, die ons nog wel flink wat kopzorgen heeft bezorgd. De instelling van dit soort kacheltjes blijkt nogal nauw te luisteren. Iets waar we na een stuk of 10 keer de kachel uit elkaar te hebben gehaald achter kwamen. Toen de kachel eenmaal goed werkte, was het heerlijk warm in de bus. Zo warm dat je makkelijk in je t-shirtje binnen kon zitten." Het busleven bevalt beiden tot nu toe erg goed. ,,In het appartement leefden we praktisch al alleen in de slaapkamer. Daar was het warm en knus en hadden we zo goed als alles wat we nodig hadden. Net zoals nu. Wanneer je in het midden van de bus staat kan je eigenlijk overal bij komen. Omdat je niet zo veel spullen mee kunt nemen, denk je veel beter na over de spullen die je wel mee kunt nemen en ga je deze ook meer waarderen. Natuurlijk is het af en toe even puzzelen als we beiden tegelijk willen staan of omkleden. Daniel kan daarnaast niet eens rechtop staan in de bus. Had hij maar niet zo lang moeten zijn", aldus een lachende Sanne, die in tegenstelling tot Daniel wel aan een klein dingetje moest wennen. ,,Eigenlijk was het voor mij heel erg makkelijk om me aan te passen aan het leven in een bus. Het enige waar ik iets meer moeite mee had was het toiletbezoek. Alles gebeurt in dezelfde ruimte, dus ook de grote boodschap. Gelukkig kon ik daar, na een paar flauwe grappen en een flinke lachbui, ook al snel aan wennen."

> De eenvoudige, maar praktische keuken.

„Het enige waar ik iets meer moeite mee had was het toiletbezoek"

Na enkele maanden zo dicht op elkaars lip te leven concludeert het koppel dat dit bij hen geen irritaties opwekt. ,,Ik ervaar hier helemaal geen problemen mee. Onze relatie is er door de kleinere ruimte niet anders op geworden. Als we even wat voor onszelf willen doen, dan doen we dat gewoon", zegt Daniel, terwijl Sanne instemmend knikt. ,,Persoonlijk vind ik het op zijn tijd heel erg fijn om me even terug te kunnen trekken. En in dat geval ga ik, met mijn *oortjes* in, voorin de cabine zitten. Verder is er niks veranderd voor ons. Ik denk omdat wij beiden redelijk rustig zijn, we heel goed met elkaar in zo'n kleine ruimte kunnen leven."

Het wachten is nu op het einde van het coronatijdperk, want ze willen er beiden dolgraag op uit met de bus. ,,Wanneer de grenzen weer een beetje open gaan, willen we er dan ook zo snel mogelijk op uit. Met als eerste bestemming: Noorwegen! We hebben daar 3 jaar geleden een korte *roadtrip* van anderhalve week gemaakt. Wat natuurlijk veel te kort is en waarom wij daar per sé naar terug willen om het land écht te kunnen

ontdekken. Waar we daarna naartoe gaan, dat ligt helemaal aan waar de weg ons brengt.” Onderweg wil Daniel aan de slag gaan als webdesigner en gaat Sanne zich met haar bedrijfje Be Free-isch toeleggen op backoffice support en tekst schrijven. Ook wil zij veel tijd besteden aan haar blog Happy Camper NL, waarmee zij anderen wil inspireren en informeren over het leven in een bus. ,,Ik heb gemerkt dat mensen nogal snel een vooroordeel hebben over mensen die in hun camper wonen. Zo word je vaak geassocieerd met zwervers en *uitkeringstrekkers*. Mensen die de hele dag alleen maar in de bus zitten niks te doen. Ik wil graag dat vooroordeel, het hokje waarin we worden geplaatst, de wereld uit helpen. Want voor de meeste *vanlifers* is dit helemaal niet het geval! Daarnaast hoop ik mensen te kunnen laten zien dat je niet gedoemd bent tot een gemiddeld leven. Dat je niet altijd maar met de stroom mee hoeft te zwemmen en dat het juist wel eens goed is om er tegenin te gaan. Ik wil ze laten zien dat er zoveel meer is in het leven dan de werken-eten-slapen routine. Ik hoop mensen te kunnen inspireren om zichzelf meer vrijheid te gunnen. Om niet alleen maar bezig te zijn met overleven, maar echt te gaan leven.”

> Benny heeft zijn eigen knusse stekkie in de bus.

> Sanne en Daniel hebben uiteraard ook een Insta=pagina.

> Benny is ook dankbaar voor zijn nieuwe woonplek.

© amelandfoto.nl

Voor de een is het een straf, de ander wordt er helemaal creatief van: koken in de camper. Wij vallen in de tweede categorie. Koken in de camper blijft een beetje een uitdaging. Met 1 of 2 kookpitjes, weinig ruimte om voor te bereiden, weinig opslagruimte, een kleine koelkast. Geen luxe afzuigkap, maar een open raampje.

Maaltijdsalades, gemakkelijke pastagerechten. Misschien een keertje iets met kant en klare noodles? Oh en brood en wraps. Dat is altijd gemakkelijk en daar heb je amper vuur bij nodig. Met deze gerechten kun je natuurlijk ook alle kanten uit en een simpele pasta lust ik ook echt graag. Maar een beetje creativiteit om écht iets lekkers op tafel te zetten is de uitdaging.

Ik moet wel heel eerlijk zijn, hoor. Als ik zeg dat we beiden erg van koken houden, lieg ik niet, maar Marco houdt meer van koken dan ik. Ik houd meer van opeten. Als je lekker wilt eten moet je er een beetje moeite voor doen. Vooral in je camper. En als je dol bent op wild kamperen moet je ook nog een beetje vooruit denken zodat je de juiste ingrediënten bij je hebt.

Dan moet je je soms een beetje behelpen én creatief denken. Een paar tips om je op weg te helpen. Of je nu uitgebreid wild gaat kamperen in Noorwegen (als dat weer kan) of gewoon lekker op een camping in Nederland zit!

Plannen
Plan een paar dagen vooruit. Bedenk wat je de komende dagen wilt gaan eten. En in welke volgorde. Hoe lang blijven je ingrediënten goed en kun je ze in de koelkast bewaren? Ons vriesvakje boven in de koelkast is niet helemaal betrouwbaar. Als we bijvoorbeeld iets meenemen wat in de supermarkt bevroren is, dan ontdooit dat heel langzaam in ons vriesvakje. Daar moeten we dan rekening mee houden.

Groente op de bbq
Niets zo gezellig dan barbecueën! Maar na 3 keer in de week hamburgers, worstjes en aardappelsalade ben je daar misschien wel klaar mee. Veel mensen slaan groentegerechten van de bbq over. Wist je dat je bijvoorbeeld hele lekkere prei kunt maken? Je laat de prei langzaam zwart worden aan de buitenkant, snijdt de buitenste laag open en de binnenkant is heerlijk zacht en gaar.

© amelandfoto.nl
> Slow cooking met maiskolfjes.

Maiskolfje
Of verse maiskolven! Langzaam garen, steeds een beetje draaien om te voorkomen dat ze zwart worden. Of een schijf bloemkool grillen. Ook super lekker, helemaal als

> Koken met de dutch oven is favoriet.

> Heerlijk outdoor koken.

> Kooltjes op de deksel.

> Prei is heerlijk op de bbq.

© amelandfoto.nl

je er lekkere kruiden over wrijft.

Kruiden
Kruiden en andere smaakmakers. Neem er veel mee! Bedenk welke kruiden je vaak gebruikt. Of neem 1 kruid (-enmengsel) mee die je helemaal niet vaak gebruikt en daag jezelf uit er een paar gerechten mee te maken. Je kunt om ruimte te sparen kruiden in kleinere potjes doen. Of je kunt kruidenmengsels die je vaker gebruikt alvast samen mengen in een handig potje of ziplock-zakje doen.

Extra kookruimte
Creëer extra ruimte. Onze camper heeft 2 kookpitjes, een afwasbak en nog iets van 20 cm ruimte om wat dingetjes neer te leggen. Dat is niet veel plek. We zetten het tafeltje op als extra werkplek waar het snijplankje kan liggen bijvoorbeeld. Een snijplank kopen (of maken!) die precies over je gootsteen past kan ook extra ruimte geven.

Niet op het bed!
Tijdens onze eerste camperreizen zette ik ook vaak *even snel* wat op het bed. Na een ongelukje met saus én een ongelukje met een waterfles die lek bleek te zijn zijn we daar maar mee opgehouden. Ik ben er te onhandig voor.

Alternatief
Kies een leuk alternatief om creatief mee te koken. Bijvoorbeeld een Omnia campingoven. Een soort oventje in de vorm van een tulband (je weet wel, zo'n ding om een cake in te bakken) die je op je gasfornuisje kunt gebruiken. Lekkere warme, vers afgebakken broodjes terwijl je in *the middle of nowhere* kampeert? Dat kan met een Omnia!

En als laatste mijn favorieten: een kampvuurtje en/of een *dutch oven*. Omdat je lang niet overal zomaar een vuurtje mag stoken, staat de *dutch oven* op nummer 1. Een zware gietijzeren pan die je warm maakt met behulp van briketten. Je maakt er de lekkerste stoofgerechten in, heerlijke *pruttelpotjes*. Perfect om heerlijk in de namiddag naast je camper te genieten van het uitzicht, een boekje te lezen en lekker te relaxen terwijl je *dutch oven* het werk doet. Het heet niet voor niks *oven*. We maken heerlijk brood, bakken er pizza's in of gebraden kip. Zelfs lekkere toetjes! Kijk maar eens naar de blogs op mijn website over koken met de *dutch oven* en in de webshop van Klein Wonen Magazine vind je de stoere *dutch oven* van Valhal Outdoor. Veel kookplezier en eet smakelijk!

Jantina Scheltema wist tot voor enkele jaren niet eens dat je zelf ook een camper kon bouwen. Nu woont de Amelandse bruidsfotografe regelmatig in een, samen met haar man Marco omgebouwde, Fiat Ducato en geeft zij op haar website jantinascheltema.nl *vanlifers* tips over het zelf bouwen van een camper. Ze heeft er zelfs een boek over geschreven: *Bouw je eigen camper*. Jantina zwerft het liefst door Noorwegen, maar woont soms ook in haar camper tijdens een fotoklus op het vasteland. Naast fotograferen en *camperen* wil zij vooral mensen inspireren om van de wereld te genieten.

Dagelijkse inspiratie voor je moestuin? Volg @moestuinderwijs

Een Square Foot Gardening plan maken voor je moestuinbak? Moestuinlessen op school? Of een moestuinactiviteit bij het buurtcentrum of dagbesteding? Ik denk en help je mee! Met je handen in de aarde samen ontdekken, leren en groeien.
Stuur mij een berichtje via instagram of mail mij
lidionzierikzee@gmail.com

Puur Suzanne

FOOD & LIFESTYLE

Inspireert je om vaker plantaardig te eten. Dit doet zij door makkelijke en lekker plantaardige recepten met je te delen, ook geeft ze je praktische tips en gaat ze op zoek naar de leukste hotspots voor jou.

FOODCOACHING

Eet ik wel gezond? Krijg ik voldoende voedingsstoffen binnen? Hoe kan ik de overstap maken naar een (meer) plantaardig voedingspatroon? Ook voor deze vragen kun je bij Suzanne terecht.

– Life's too short to eat bad food –

ALLE ADVERTENTIES ZIJN INTERACTIEF. KLIK OP DE ADVERTENTIE VOOR MEER INFO.

De tijd waarin we nu leven vraagt bij uitstek om trager, kleiner, minder en dichterbij de natuur.

Mevrouw Onkruid inspireert om dit 'klein geluk' te leren waarderen. Om dichterbij de natuur en jezelf te leven. Zelf te maken, precies genoeg, ambachtelijk, met minder afval, wildplukken, voedselbos, permacultuur, kruidengeneeskunde en kringloop tuinieren.

Middels jaaropleiding, kruidenweken en levendige instagram verhalen deelt ze haar kennis en ervaringen.

www.mevrouwonkruid.nl mevrouwonkruid

BOUW JE EIGEN
CAMPER
EEN BOEK VOOR DE ECHTE AVONTURIER

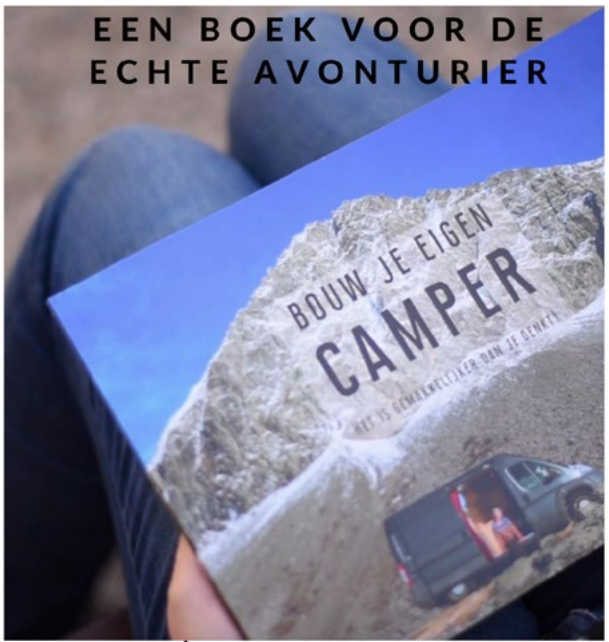

BOEK OVER CAMPER OMBOUW
19 hoofdstukken vanaf aanschaf tot keuring

NU TE BESTELLEN OP
www.jantinascheltema.nl

BOORDEVOL TIPS & TRICKS
Elektriciteit, isolatie, verwarming etc.

Dolgelukkig op boerderij in Noord-Hollandse natuur

,,Wat kan een STADSMEISJE zich nog meer WENSEN?"

HET BUITENLEVEN VAN ESTHER

Nog iedere keer als zij het erf van boerderij De Heemshof opfietst is Esther van Gog dolgelukkig met haar stekkie in deze woongroep. Op 2 kilometer van het dorpscentrum van Heemskerk ligt de boerderij met boomgaard en moestuin dan ook schitterend vrij in een eigen natuurgebied. *Je zal er maar wonen*, sprak de geboren Haarlemse ruim 20 jaar geleden bij een eerste bezoek aan De Heemshof. ,,En iedere week is er wel een moment dat ik dat hardop weer verzucht. Het is echt een fantastische plek!"

> Esther aan de wandel met Saartje.

Het is een en al groen dat de directe omgeving van De Heemshof omringd. Het gebied is grotendeels onaangetast en sommige weilanden dateren al uit de Middeleeuwen. Tuinders zijn de meest recente gebruikers, maar inmiddels wordt er vrijwel alleen nog gewoond. De fraaie boerderij is al sinds de jaren 70 het thuis voor een woongroep. Als de familie Wentink in die tijd geen opvolging heeft voor haar boerenbedrijf met melkkoeien besluiten de boerendochter en haar man om de koeienschuur om te bouwen tot 6 wooneenheden. Hier wonen sindsdien jong en oud met elkaar. De jongste is momenteel 12 jaar en de oudste 95. ,,De ervaring is dat dat goed werkt, met alle leeftijden bij elkaar wonen. Er moeten natuurlijk ook de nodige klussen gedaan worden in en aan het huis en de opstallen, op het erf en in het natuurgebied. Dan is het handig als niet iedereen 70-plus is", vertelt Esther glimlachend.

,,Leden van de natuurcommissie ruimen zelfs de schapenkeutels op"

De 52-jarige relatiemanager van het ROC Nova College is nog steeds razend enthousiast over haar woonplek. Vanuit haar ruime woonkamer hebben Esther, haar man Wil en zoon Willem prachtig uitzicht op de boomgaard, de paarden in de voorweide en het aangrenzende natuurgebied, waarvan de bewoners van De Heemshof eigenaar zijn. Al sinds 2011 worden in dit gebied landbouwgronden omgezet naar nieuwe natuur. Het gaat dan om het realiseren van onder meer duingrasland, kamgrasweiden, glanshaverhooiland en dotterbloemgrasland met als doel de biodiversiteit te behouden. De bewoners zijn dan ook trots op de zeldzame planten, die inmiddels in het gebied groeien, zoals verfbrem, echte koekoeksbloem, de grote ratelaar, wilde orchideeën, wondklaver, grote tijm, geel walstro en de grote en kleine pimpernel. ,,We hebben een eigen natuurcommissie die heel actief is in het onderhoud, want het valt niet mee om te voldoen aan de eisen waar het natuurgebied aan moet voldoen. Dat is niet laat maar groeien! Het moet verschralen. Daarom mag het ook niet intensief bemest worden. Dat betekent dat de leden van de natuurcommissie zelfs de schapenkeutels in het graasseizoen zoveel mogelijk opruimen! De andere bewoners helpen mee met het hooien en schouwen van de sloten en als er andere grote klussen zijn. De rol van onze woongroep is dat wij alle werkzaamheden moeten uitvoeren om het tot het gewenste landschap te krijgen."

Esther toont nog even haar kleinere vertrekken als keuken, badkamer en slaapkamers, waarover alle bewoners zelf beschikken, en de gemeenschappelijke bijkeuken met wasmachines en de grote keuken waar nog steeds veel gezamenlijk wordt gegeten. ,,Van oudsher is het van belang samen de avondmaaltijd te nuttigen. Je spreekt elkaar dan over van alles en nog wat. Van politiek,

> Esther en haar gezin hebben een prachtig landelijk uitzicht vanuit hun woonkamer.

> De kippen en haan scharrelen voor de boerderij.

een mooie film, hoe het op werk of school is gegaan, lief en leed in de families en over de boerderij en bijbehorend land. Zo voorkom je dat je langs elkaar heen gaat leven en elkaar alleen voor functionele zaken opzoekt", aldus de Heemskerkse, die haar medebewoners niet als vrienden ziet. ,,Meer als familie. Zo voelt het voor mij. Je bent onderdeel van de woongroep maar daarbinnen ga je voor een groot deel je eigen gang. Het is absoluut niet zo dat we overal hetzelfde over denken. Je zou wel kunnen zeggen dat we op grote lijnen hetzelfde in het leven staan. We vinden het belangrijk milieubewust te leven. Zo hebben we zonnepanelen op het dak, scheiden al sinds jaar en dag afval, letten op het gebruik van water en warmtebronnen, gebruiken eigen mest en compost in de moestuin en eten vrijwel geen vlees. Omkijken naar een ander vinden we ook gewoon, net als betrokken zijn bij de gemeente waar je woont. Maar voor alles geldt dat de een daar fanatieker in is dan de ander. En dat is prima."

Dan is het tijd voor een wandelingetje. Als we de achterdeur uitstappen zien we in de verte een houten hek, dat toegang biedt tot een deel van het natuurgebied. ,,In de winter grazen hier schapen, in het tussenseizoen de paarden en vanaf april mag het allemaal uitbundig gaan groeien en bloeien. Vlak voor er gemaaid wordt is het echt een paradijs! Zoveel verschillende grassoorten, kruiden, plantjes en bloemen", vertelt Esther glunderend, terwijl we naar het geitenhok lopen. Het domein van de mooie Hollandse landgeit Saartje. ,,We hebben haar samen met haar tweelingbroertje met de fles groot gebracht, nu 11 jaar geleden. Helaas is haar broer al 6 jaar geleden overleden, waarna ze nog dwerggeitje Sam bij haar in de stal heeft gehad. Die is afgelopen winter overleden, dus nu is ze alleen. Omdat een geit een kuddedier is loop ik nu iedere dag een paar keer met haar. De andere wandelaars kennen ons al en groeten haar. Dat vindt ze heel leuk. 's Nachts

> Even knuffelen met Saartje.

> De boomgaard voor de boerderij met zes wooneenheden

> Esther maakt een praatje met een van de paarden op de boerderij.

> Esther en haar man Wil in het knusse zomerhuisje.

slaapt ze in de stal bij 2 paarden, zodat ze ook daar wat gezelschap aan heeft. We zien haar ook vanuit onze huiskamer en zij ziet ons. Zo hebben we ook wat contact met haar. Ze controleert regelmatig of we er zijn!"

Achter het hok van Saartje ligt de boomgaard met appel- en perenbomen en het zomerhuisje van De Heemshof, dat wordt gebruikt als logeer- en ontmoetingsruimte. De bomen lopen net uit, maar zijn na de zomer goed voor een flinke stoofperen- en appeloogst. Die worden ingemaakt en nog het hele jaar gegeten. ,,Net als de appelmoes", zegt Esther, die ons meeneemt naar het kippenhok met een bijzondere familie. ,,De kippen zijn gered uit de legbatterijen of via via bij ons terecht gekomen. Ze scharrelen de hele dag op het erf rond en leveren lekkere eieren." Even verderop prijkt een door haar man Wil met afvalhout gebouwde boomhut. Het is de favoriete hang-outplek van Esther. ,,Als het even kan slaap ik hier in de zomer. Er zit een heerlijk bed in en vanaf het balkon kijk ik over het natuurgebied heen naar het Marquettebos. Wat een rijkdom! Het voelt nog altijd als vakantie op eigen erf. Natuurlijk kunnen andere bewoners er ook gebruik van maken, maar dat doet eigenlijk niemand. Misschien ook omdat ik er zo vaak lig! Ik geniet er altijd ontzettend van. De geluiden van de nachtdieren om me heen, vroeg in de ochtend de zonsopkomst, vogeltjes op het doorzichtige dak en een ongelofelijk mooi uitzicht vanaf het terrasje. Dat alles omarmt door de bomen met hun bladeren. Wat kan een stadsmeisje zich nog meer wensen?"

Over een verhard deel van het erf, waarop de kinderen zich regelmatig uitleven en in de zomer wordt gegeten, wandelen we langs de paardenstallen en –weiden naar de voorzijde van de boerderij. ,,De bewoonsters van de voorkant zijn al 2 jaar bezig de voortuin bloemrijker te maken. Dat trekt vlinders en insecten aan. Het is een flinke klus, maar het wordt al heel mooi. Ik geniet ervan als ik thuis kom." De grote moestuin is verdeeld onder de bewoners. ,,Iedereen die het leuk vindt heeft een stukje van de moestuin en bepaalt zelf wat erop wordt verbouwd. Alles is biologisch uiteraard! Er wordt niet gespoten en ook de zaden zijn biologisch. Natuurlijk stem je wel een beetje met elkaar af, zodat je niet allemaal alleen maar boontjes of sla hebt. Ook hier zie je weer hoe verschillend we zijn. De een is de zoon van een aardappelboer en trekt mooie rechte lijntjes en houdt het stuk zoveel mogelijk onkruidvrij. Een ander vindt het juist belangrijk dat er niet teveel gewied wordt en de courgettes en pompoenen vrij uit kunnen groeien. Weer een ander wil er een apart paadje langs. Een van de bewoners kweekt tomaten in de kas. Daar

> Hoe landelijk wil je het hebben?

> De moestuin met op de achtergrond het zomerhuisje.

> Esther wandelt en rommelt graag op het erf.

genieten we enorm van. We proberen in de zomer zoveel mogelijk eigen groenten te eten en dat lukt aardig. In de winter zijn er ook volop spruitjes en kool. En er is een kruidentuin. Het is geweldig dat je als je aan het koken bent even de moestuin in kan lopen om nog wat groente te halen en kruiden vers te plukken."

Wonend in zo'n groen paradijs betekent voor de bewoners van De Heemshof uiteraard dat zij vooral buiten willen vertoeven. ,,Er is veel grond, dus ook veel te doen. Daar hebben we geen vaste afspraken over. Een ieder doet waar hij of zij zin in heeft naast het eigen stukje tuin. Op de maandelijkse werkdag worden de grotere klussen aangepakt. Op de boerderij ben je iedere dag wel veel buiten. Het regent nooit de hele dag. Ik vind het heerlijk om op het erf te rommelen, met Saar rond te lopen, vroeger met Willem buiten te spelen. Ik ben niet actief in de moestuin, dat is Wil al, maar ik onderhoud wel ons eigen deel van de tuin en dat is altijd een zee van bloemen in de zomer. Verder raap ik de appelen en peren, haal takken van de wilgen voor Saar en voer ze weer af als zij de schors eraf geknabbeld heeft. En de stallen van Saar bijhouden kost dagelijks best wat tijd", vertelt Esther, die eveneens van de fauna rond de boerderij geniet. ,,Sinds kort hebben we een kerkuil op het terrein, die in de kast boven de stal lijkt te wonen. Er zijn veel vogels, waaronder buizerds die nog wel eens een kip willen pakken! Ook de vos komt soms op zoek naar kippen, dus het hok moet goed dicht 's nachts. Daarnaast doen we ons best voor de vele insecten door houtwallen aan te leggen en insectenhotels te plaatsen. De vleermuizen scheren hier regelmatig vlak over je hoofd. We hebben dan ook bewust vrijwel geen buitenverlichting rond de boerderij."

,,Op de boerderij ben je iedere dag wel veel buiten"

De paddentrek is momenteel in volle gang rond De Heemshof en ook daar zijn de bewoners druk mee. ,,Daar leveren wij sinds een jaar of 4 een actieve bijdrage aan. We zetten volgens rooster de padden over op de Oosterweg. Een van de bewoners onderhoud het contact met de landelijke coördinator voor de aantallen en soorten die we overzetten en regelt ook de materialen en lijsten om te inventariseren", aldus Esther, die het wonen in de vrijheid en al het groen rond De Heemshof als een grote rijkdom ervaart. En niet zij alleen. ,,Mijn vader van 82 komt iedere zondag bij ons eten en geniet er enorm van. Het is zijn uitje van de week. Hij loopt altijd even het erf op om te kijken hoe alles erbij staat. Ieder jaargetij kent zo zijn mooie kanten. Nu in het voorjaar zie je de bomen weer op kleur komen. Straks staat de boomgaard in bloei en zijn de bomen tegen de bosrand aan prachtig op kleur. Zoals je kunt zien wonen wij hier op een fantastische plek!"

> Esther vindt het heerlijk om kruiden uit eigen tuin te plukken voor haar maaltijden.

OKÉ, een EETBARE TUIN
met weinig onderhoud...

© Gerhard Hof

WAAR BEGIN IK?

Door documentaires als *The biggest little farm* van John Chester en *Kiss the ground* van Josh Tickell is Elke Rabé meer gaan leren over lokaal voedsel, wildplukken, permacultuur en voedselbossen. Hierover schreef zij al eerder in Klein Wonen Magazine 10. Wat haar aanspreekt aan voedselbossen is dat er minder menselijke verstoring plaatsvindt, dat de natuur wat meer zijn gang mag gaan. Er zijn natuurlijk nog veel meer voordelen, waar zij graag verder op in wil gaan. Net als bij het bouwen van haar huis leert Elke ook graag in de praktijk. Dus waarom niet haar eigen eetbare tuin proberen te creëren? Een verhaal over haar start met dit langetermijnproject.

In mijn zoektocht naar informatie kwam ik tot de ontdekking dat er in mijn buurdorp Maarssen een voedselbos is dat nu meer dan 5 jaar oud is. In 2015 werden met veel vrijwilligers de eerste bomen en planten geplant en in de afgelopen jaren groeide dit uit tot een mooi voedselbos met veel verschillende gewassen. Voor zowel mijn werk bij Duurzame Vecht als IVN is het interessant om dit voedselbos eens te bezoeken. Saskia en Hans ontvangen me heel hartelijk en ik krijg een uitgebreide rondleiding. Er groeien waanzinnig veel soorten met heel exotische namen. Dat roept de vraag op waarom er niet alleen inheemse planten worden gebruikt. Ik ben daarin niet de enige, maar daarover later meer.

© Marijke Zoetelief

> Rondleiding in het voedselbos van Vrijhof Oostwaard.

Bijzonder is dat Vrijhof Oostwaard, dit voedselbos in Maarssen, nu ook begint met een Community Supported Agriculture project. Geïnspireerd op de vroegere kloosteruithof waar de groenten voor de nonnen verbouwd werden, wordt nu een oogsttuin gerealiseerd. De vroege vorm van stadslandbouw keert nu dus terug: een moestuin vol onbespoten, gezonde en biologisch-gecertificeerde groente, fruit, verse kruiden en bloemen. Dat dit soort projecten steeds populairder worden, wordt geïllustreerd door het feit dat in 9 dagen alle 50 aandelen al gereserveerd zijn. Eén van die 50 aandelen is voor mij! Ik zie het meer als een sponsoring, want het is bedoeld voor 2 personen. Dat vind ik juist heel leuk, want zo komt het sponsorgeld van mijn alternatieve vierdaagse goed terecht. Nu is mijn enthousiasme echt aangewakkerd, dus ik duik er verder in. Want wat is dat nu eigenlijk, permacultuur?

© Marijke Zoetelief

> Vrijhof Oostwaard in Maarssen.

Permacultuur

Eetbare bostuinen, ook wel bekend als voedselbossen, zijn eigenlijk een onderdeel van permacultuur. Er worden verschillende ontwerpprincipes van de permacultuur gebruikt, wat het voor iedereen mogelijk maakt om een bos te ontwerpen vol met eetbare en andere nuttige planten. Permacultuur is een samenvoeging van de begrippen *Permanent Agriculture* en *Permanent Culture*. In veel denkwijzen wordt de natuur gezien als iets wat buiten ons staat, waar we naartoe kunnen in het weekend. Ik zie dat anders en ook binnen de permacultuur wordt dat anders

gezien. Wij zijn onderdeel van de natuur. Alle levende organismen hebben 1 gezamenlijk doel: voortbestaan. Permacultuur is er dus op gericht om een langdurig houdbaar ecosysteem te ontwerpen waar wij onderdeel van zijn. Je maakt dus een tuin met behulp van natuurlijke principes. Een permacultuursysteem wordt zo ontworpen dat het de veerkracht heeft van een natuurlijk ecosysteem. Het is belangrijk de hoofdprincipes van een goed functionerend ecosysteem te begrijpen.

Zon, licht en warmte

Op aarde zijn 2 cycli van belang: de jaarcyclus waarin de aarde in 365,25 dagen om de zon draait en de dagcyclus waarin de aarde in 24 uur om zijn eigen as draait. Elke plant heeft zijn eigen voorkeur voor de optimale hoeveelheid licht/zon. Daar moet je je permacultuursysteem van het begin af aan op ontwerpen. Het is belangrijker dan voeding en water.

Regen, zoet water

Probeer regenwater zo optimaal mogelijk te gebruiken voordat het je systeem verlaat.

Wind, luchtstromen

Wind kan invloed hebben op de groei van de planten. Het is daarom belangrijk om te weten wat de overheersende windrichting is, waar de koudste wind vandaan komt en waarvandaan je de sterkste wind(stoten) verwacht.

7 plantlagen

Hanteer 7 verschillende plantlagen voor een optimaal gebruik van de zon en de bodem. Het belang en het stimuleren van diversiteit in het systeem door middel van de 3 functieregel betekent: ieder organisme heeft meerdere functies in het systeem en elke functie van het systeem wordt door meerdere organismen ondersteund. Hoe diverser de beplanting is, hoe meer het ecosysteem in evenwicht zal raken.

Leuk weetje trouwens: omdat het de laatste jaren opeens enorm opkomt in Nederland lijkt het nieuw, maar het systeem is al in de jaren 70 ontwikkeld door 2 Australiërs: Bill Mollison en David Holmgren. Zij hebben uit onderzoek naar de bossen van Tasmanië technieken gehaald die de basis vormen van permacultuur.

KIJKTIPS

Webinar IVN Tiny forest
Ted Tiny Forest (Engelstalig)

LUISTERTIPS

Podcast IVN Tiny forest achtertuin 1
Podcast IVN Tiny forest achtertuin 2

DOETIP

Gardenista

Eetbare bostuin

Een permacultuursysteem kan in grootte variëren van een terras van een aantal vierkante meters tot een landbouwsysteem van vele vierkante kilometers. Voor een voedselbos wordt een minimum van 1 hectare aangehouden. Kleiner is meer een bostuin. In mijn geval is het dus heel kleinschalig. Ik ontwerp voor het gedeelte direct rond mijn huis wat tot mijn beschikking staat en houd rekening met wat er verderop buiten mijn deel van het erf al staat. Er is meer dan genoeg theorie op internet te vinden, in

© Gerhard Hof

> *Elke's* tiny house *vanuit vogelperspectief.*

de kaders bij dit artikel zie je lijstjes van kijk-, luister-, doe- en leertips.

Winddichte zonnecirkel met fruit

Nu dan maar weer verder met het proces van mijn eigen uitdaging. Na het bezoek aan een bestaand voedselbos en mijn eigen korte internetonderzoek spreek ik nu af met een vriendin, die een opleiding permacultuur heeft gevolgd. De bedoeling is samen tot een ontwerp te komen, maar ik ervaar het uiteindelijk meer als een kind-in-de-snoepwinkelervaring. We blijven maar nieuwe bomen, planten en kruiden verzinnen die *ook zo mooi, lekker, leuk of handig* zijn.

Mijn basisontwerp is gebaseerd op de situatie zoals hij nu is. Ik ben hier enorm gastvrij ontvangen en mag waarschijnlijk doen wat ik wil, maar ik vind het leuk om (net als bij mijn huis) te gebruiken wat er al is. Het meest logische ontwerp vind ik een winddichte zonnecirkel met fruit. Mijn huis staat met de lange zijde pal op het zuiden gericht voor maximale zoninval in de winter en optimale opbrengst van zonnepanelen. Voor mijn huis zit ik graag in de zon. Achter mijn huis, op het noorden, staat een rij wilgen langs de sloot. Dat kan de basis worden voor het natuurlijke windscherm. Nu gaan we alle windrichtingen af.

© Elke Rabé

> *Snuffelen in boeken naar de juiste planten.*

Zuid

Voor mijn huis blijft een open vlakte om 's zomers buiten te kunnen zitten en 's winters de zoninval te behouden. Dit windstille zonrijke microklimaat is gunstig voor fruitbomen die meer beschutting nodig hebben, zoals vijg, perzik, nectarine, abrikoos, druif, pruim en peer. Maar als je de vruchtbomen op een koudere plek zet vertraag je het bloeimoment en minimaliseer je vorstschade aan de bloesem.

Noord

De rij wilgen aan de slootkant wordt het windscherm voor de west- en noordkant, waar de wind het sterkst en koudst is hier. Er zit vooralsnog dus niet veel eetbaars bij, hoewel jong wilgenblad heel lekker is door de salade. Als basis voor het windscherm fungeren deze bomen uitstekend. Ik zal er later nog struiken tussen plaatsen om de diversiteit te verbeteren.

Oost
Mijn oostkant krijgt morgenzon, het zuidoostelijke deel houdt zon, het noordoostelijke deel komt in de middag in de schaduw van mijn huis. Halfschaduw planten als honingbes, look-zonder-look, appelbes, wilgenroos en schijnaugurk zouden hier kunnen staan.

West
De westkant krijgt redelijk wat middagzon, maar ook meer regen en zuidwester winden dan andere kanten. Hier zouden perziken, zoete kersen, morellen, druiven, peren, pruimen, appels, frambozen, bramen, kruisbessen en aalbessen kunnen komen.

In dit geval staan er in de oude boomgaard ten zuiden van mijn deel van het erf al een oude peer, 3 oude appels en 4 nieuwe appels en peren, dus die laat ik op west achterwege.

En dan de snoepwinkelervaring. Tja, de eerste selectie is gebaseerd op wat ik alleen bij het noemen van mijn ideeën al aangeboden krijg. Verder natuurlijk op wat ik lekker vind en waar ik gespreid door het jaar van zou kunnen eten.

Een derde criterium is dat ik toch liever niet al te exotische planten wil. Ik ben er nog niet goed genoeg ingedoken, maar het voelt tegennatuurlijk.

De lagen
In de permacultuur onderscheidt men 7 (tot 9) lagen. Laat ik mijn huidige selectie per laag benoemen.

1: Kruinlaag: de wilgen die er al staan, pecannoot

2: Tussenlaag: hazelaar, pruim, elstar

3: Struiklaag: braam, framboos of tayberry (een kruising tussen de twee), (zwarte) appelbes, honingbes, abrikoos, krentenboom, erwtenstruik, kweestruik (met amandelsmaak!)

4: Kruidlaag: rozemarijn, munt, dropplant, bieslook, armbloemig look, citroenverbena, venkel, zoethout, maggiplant, kamille, klokje

5: Bodembedekker: lievevrouwebedstro, daslook, bosaardbei, poolbraam, kleine veenbes

6: Klimlaag: druif, kiwibes, *white chocolate* acebia

7: Wortels en knollenlaag: wortel....

En verder, voor de vlinders en de bijen heb ik al 3 vlinderstuiken gekregen, overweeg ik een indigostruik (tevens stikstofbinder) en natuurlijk zaai ik met de pollinatorsactie weer wilde bloemen zaden.Ik ben een leek en dit is dus verre van definitief. Ik houd mij de komende tijd aanbevolen voor ideeën en tips!

LEERTIPS

Natuuracademie online
Permacultuur NL: eetbare bostuin
Permacultuur NL: planten database
Permacultuur NL: theegids
Trouw: voedselbos vol exoten

LINKS

Kwekerij Arborealis
Landleven: tips voor eetbare tuin

Onder het motto MY Tiny HomE - Live Simply (MYTHELS) bouwt Elke in 2017 haar eigen huisje. Nu is MYTHELS 2.1 er en woont zij heerlijk in het groen. Voor Klein Wonen Magazine belicht zij op haar eigen wijze het fenomeen klein wonen..

© Elke Rabé

> Lekker schetsen!

NU IS HET MOESTUINSEIZOEN OP Z'N TOP!

© Minke Schepers (De Makkelijke Moestuin)

Lidion Zierikzee woont samen met haar vriend Teun, dochter Alena en een paar cavia's en kippen in Amersfoort. Aan huis werkt zij met de *Square Foot Gardening*-methode, zowel in bakken, potten als in haar 12m2 grote tuinkas. Haar volkstuin van 150m2 is haar grote permacultuurexperiment en lievelingsplek. Als je haar kwijt bent, vind je haar altijd buiten. Het liefst met kinderen om zich heen, omdat zij vindt dat je in de moestuin alles leert over jezelf en de wereld om je heen. De moestuin onderwijst als vanzelf! Vandaar ook haar onderneming **Moestuinderwijs**. Voor vragen, ontwerp en advies rondom moestuinieren met kinderen of andere moestuinvragen, kun je haar altijd mailen!

Lidion is ook via Instagram te vinden. >>>

Wat een feest om als nieuwe schrijfster van deze moestuinrubriek te mogen starten in de top van het moestuinseizoen. Zijn jullie *ready for take off*? Ik wel!

© Lidion Zierikzee

> Mijn vierkante meterbak.

Zelf ben ik groot fan van de Square Foot Gardening-methode die door Jelle Medema is geïntroduceerd in Nederland. In het kort? Je tuiniert in een vierkante metertuin met klimrek in een speciale aardemix met vakken van 30 x 30 cm. Er is veel online over te vinden. Ik werk al 7 jaar met dit principe en heb nog nooit mijn aarde hoeven te vervangen. Geniaal toch? Het is een investering, maar ik wil thuis nooit meer anders.

Voorzaaien in vermiculiet

Eindelijk, de courgettes, pompoenen en tomaten mogen ingezaaid worden. Ik niet kan wachten tot het oogsten, eten en inmaken. Voor de kleine tuinen zijn er speciale varianten zoals de klimcourgette Black Forest F1. Erg handig want deze plant heeft minder ruimte (maar 2 vakken) nodig én groeit omhoog langs het klimrek in plaats van in de breedte. Gebruik bij het voorzaaien altijd luchtige grond zoals zaai– en stekgrond of vermiculiet. Thuis doen wij de vermiculiet in bakjes zodat er kleine kasjes ontstaan. Een heerlijk karweitje voor in het weekend (met de kinderen!).

© Lidion Zierikzee

Wisselteelt

Heel belangrijk! Dezelfde plantensoorten na elkaar op dezelfde plek zetten, put je aarde eenzijdig uit. Tevens kunnen verschillende plantensoorten elkaar juist helpen gedurende een seizoen. Bonen geven stikstof af aan de bodem en kolen hebben dit nodig. Worteltjes daarentegen niet, maar vinden het fijn om uien in de buurt te hebben voor de wortelvlieg. Kortom, wisselteelt is een praktische methode om te zorgen dat je planten goed groeien en je weinig last hebt van plagen. Je hebt 2 opties; of je schept je aardemix aan het eind van het seizoen helemaal om. Van links naar rechts en van voor naar achter. Zo kun je weer vanaf nul beginnen. Of, als je graag in de winter door wilt tuinieren, hou je goed het wisselteeltschema in de gaten. In de winter staan er bij mij vaak nog boerenkoolplanten, palmkool, uien en knoflook in de bakken. Je kunt dit toepassen in een vierkante meterbak maar ook in potten of bakken.

© Lidion Zierikzee

> Wisselteelt.

De hoofdgroepen zijn:
- **Kruisbloemingen** (bijv. paksoi, rucola, radijs)
- **Bladgroenten** (bijv. sla, spinazie, andijvie)
- **Vruchtgewassen** (bijv. pompoen, tomaat, courgette)
- **Vlinderbloemigen** (bijv. bonen, erwten)
- **Knolgewasssen** (bijv. venkel, wortel, bietjes, pastinaak)
- **Kolen** (bijv. bloemkool, broccoli, rode kool, spitskool, boerenkool)
- **Aardappelen**

Zie hier een voorbeeld van een van mijn bakken rond april.

Ik zorg dus dat rondom een plant overal een andere familie staat. Het is net sudoku! Als ik een vak heb leeg geoogst, voeg ik nieuwe compost of mestkorrels toe (net waarmee je wilt werken). Daarna zet ik er een andere plant in. Zo komt er na de klimcourgette veldsla in voor het najaar. Na de tomaten plant ik ui die de hele winter erin blijft staan. Na de bonen, komt de boerenkool in dat vak enzovoort. Er zijn fijne boeken, apps en online community's over deze methode te vinden. Dan hoef je er helemaal niet zelf over na te denken! Of laat mij meedenken met je plan en stuur me een berichtje.

Wat zaaien in april en mei?

Kropsla, spinazie, pluksla, rucola, radijsjes, Nieuw- Zeelandse spinazie, worteltjes, bietjes, lente-ui, palmkool, snijbiet, zonnebloem, sugarsnaps, peultjes, stokbonen, snijbonen en stambonen.

Ook kun je in deze maanden tomaat, komkommer, pompoen en (klim)courgette voorzaaien.

© Lidion Zierikzee

Kinderen in de moestuin

's-Avonds lopen Alena en ik altijd een rondje door de tuin. We geven de zaailingen in de moestuinbakken water. We sluiten de tuinkas. En we gaan langs bij de dieren. De hokjes worden dichtgedaan en er wordt nog een laatste beetje hooi gegeven. Standaard onderdeel van dit tafereel is het spel *zoek de kip*. Onze kip Zaza zat dit keer in de druivenstruik en werd met grote liefde en zorgzaamheid, als een koningin op een troon, teruggebracht naar haar hokje. Dan wensen we iedereen een goede nacht en moet die kleine druif nodig naar bed. Hoppa, mama moet nog een blog schrijven!

Puur KOKKERELLEN met SUZANNE

Pakjes en zakjes zijn aan **Suzanne Beekenkamp** niet besteed en ook dierlijke producten laat zij steeds vaker staan. De gediplomeerde natuurvoedingsinstructeur en gewichtsconsulente wil mensen graag inspireren goed en gezond te eten, maar vooral ook te genieten. Dat doet de Babantse onder meer via haar food- en lifestyleblog Puur Suzanne.

Vegan EIERSALADE

Wat heb je nodig (2 pers.)?

375 gram	tofu
3 eetlepels	vegan mayo
2 theelepels	kerriepoeder
1	bosui
2	augurken

kala namak (zwart zout) naar smaak

De paasdagen liggen alweer even achter ons, maar een lekkere eiersalade gaat er altijd in. Dit recept is een plantaardig alternatief voor de traditionele eiersalade. Superlekker op een geroosterde boterham, maar je kunt het ook serveren met een toastje voor bij de borrel.

HOE MAAK JE HET?

- Laat de tofu goed uitlekken en verkruimel die met je handen.

- Snij de bosui en de augurken heel fijn.

- Meng de tofu met de mayo in een bakje. Roer echt goed door.

- Breng op smaak met de kerriepoeder en de kala namak.

- Meng de stukjes bosui en de augurken erdoorheen.

Geniet ervan!

DASLOOK

Het begint bij mij al in maart te kriebelen. Ik huppel elke dag door de tuin en kijk de lichtgroene sprietjes zowat uit de grond. Er groeit al van alles: kraailook, look-zonder-look, brandnetel, kleine veldkers, maar ik zoek dat ene welriekende plantje dat mijn *het-is-al bijna-lente-gevoel*' compleet maakt. Daslook!

© Maaike Pfann

> Daslook groeit in pollen, bloeit in bollen.

Waar?
De daslook (*Allium ursinum*) is een plant uit de narcisfamilie (*Amaryllidaceae*). Het is in België en Nederland een vrij algemene soort en komt wereldwijd voor. De ovale bladeren zijn 3–5 cm breed, donkergroen en parallelnervig. De bloemen hebben 6 witte blaadjes en zijn in bolvormige schermen gegroepeerd. De plant bloeit van april tot juni, soms tot juli. Na juli verdwijnt het bovengrondse deel van de plant volledig en blijft enkel de ondergrondse bloembol over. De plant wordt 30–40 cm hoog en groeit vaak in groepen. De gedroogde zaden zijn zwartbruin, vergelijkbaar met bieslookzaden.

Naamgeving
Daslook wordt ook borslook, uienbloem, woutknooplook of wilde knoflook genoemd. De laatste naam is verwarrend, omdat de naam wilde knoflook ook voor Kaapse knoflook (Tulbaghia violacea) gebruikt wordt. De soortaanduiding ursinum (van de beren, ursus = beer) is ontstaan door het oude bijgeloof dat beren na hun winterslaap zich eerst aan deze plant tegoed deden. Dit is er ook de oorzaak van dat de plant af en toe ook berenlook (in het Duits *Bärlauch* en in het Frans *ail des ours*) wordt genoemd. De naam daslook kan ook afgeleid zijn van dassen, die onder deze planten hun hol hadden.

© Maaike Pfann

> De bloem bestaat uit 6 bloemblaadjes.

Daslook walhalla
Toen ik nog in Amsterdam woonde en het hele groene gebeuren letterlijk nog wat ver van mijn bed was, liep ik in het voorjaar wel eens door het Flevopark en daar kon

Als kind al stopte **Maaike Pfann** madeliefjes in haar mond, zoog de honing uit dovenetelbloemen en knabbelde op zuring-stokken. Het stadse leven op 4 hoog achter en een loopbaan als grafisch ontwerper en fotograaf zorgden tijdelijk voor een andere focus, maar sinds zij in Waterland in een klein huis met grote tuin woont, is haar groene bloed weer gaan stromen.

Tijdens een opleiding kruidengeneeskunde en biologische landbouw verbaasde zij zich erover dat juist de onkruiden, die zij tijdens haar stages in de groentetuin weg schoffelde, in de kruidengeneeskunde gebruikt worden als medicijn en ook heel lekker en gezond zijn.

Nu is Maaike beter bekend als Mevrouw Onkruid. Zij runde een *wild* tuinkamerrestaurant, organiseerde workshops *koken met onkruid* en schreef de jaaropleiding *leven met planten*, die grofweg kruidengeneeskunde combineert met wildplukken, permacultuur en biologisch dynamisch tuinieren. En ze heeft haar eigen website, mevrouwonkruid.nl plus een instagramaccount: @mevrouwonkruid.

het dan zo lekker ruiken. Een licht zoete uiengeur die het hele park leek te vullen. Wist ik veel dat de bodem van het hele park bedekt wordt door daslook! Het plantje stond toen nog op de rode lijst en eigenlijk mag je het nu nog steeds niet plukken, omdat wildplukken in Nederland officieel verboden is. Oogluikend wordt een met respect geoogste hoeveelheid voor eigen gebruik toegestaan. En hoe erg kan het zijn om een paar bolletjes van de honderdduizenden uit te steken en die verder te laten groeien (noem het gerust woekeren, want daslook blijkt een snelle groeier) in mijn eigen achtertuin? Zo gezegd zo gedaan, met een licht knagend schuldgevoel, dat wel. En nu, een paar jaar later, wordt mijn eigen gazonnetje (onder de bomen, daslook houdt van schaduw) zowat overgenomen door de daslook. Je kunt ook even wachten tot na de bloei en de zaden oogsten als je daslook in je eigen tuin wilt laten groeien.

Giftige look-a-likes

Hoe weet je nu dat je de juiste plant te pakken hebt? Daslook lijkt namelijk qua uiterlijk wel wat op lelietje-van-dalen en de herfststijlloos en die zijn beide supergiftig! Allereerst heb je de geur. Als

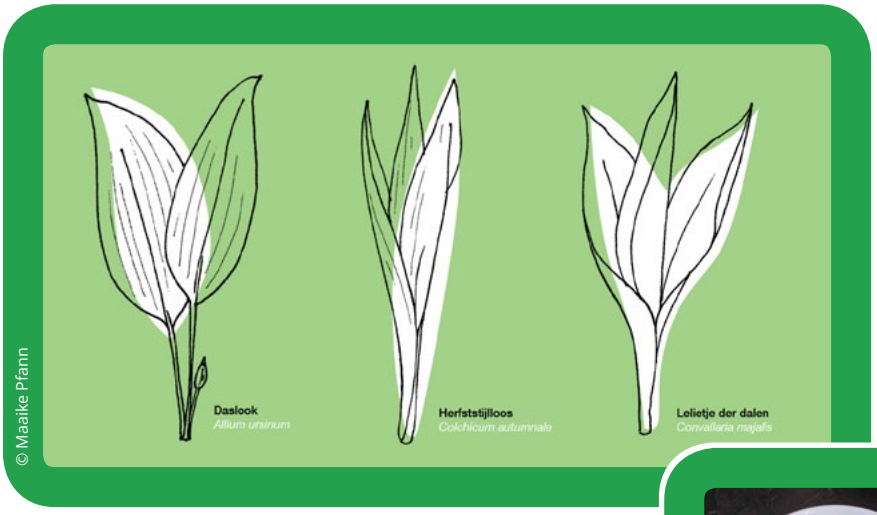

© Maaike Pfann

je aan het vers geplukte blad ruikt, kun je niet om de uiengeur heen. Daarnaast het seizoen. Daslookblad kun je plukken vanaf maart, de bloem van april tot juni. Lelietje-van-dalen vormt blad in april en bloeit in mei en juni. Herfststijlloos pas in het najaar. Lelietje-van-dalen groeit duidelijk met meerdere bladeren vanuit een stengel, terwijl daslook voor elk blad een eigen stengel heeft.

Geneeskracht

Eet daslook in maart en in april prei, dan is men het hele jaar doktervrij. Daslook wordt reeds lang gewaardeerd als geneeskrachtig kruid. Het heeft bijna dezelfde eigenschappen als knoflook, maar het is nog krachtiger. De plant werd al in 1608 door de Vlaamse botanicus Dodonaeus beschreven in zijn *Cruydenboeck*. Ook Maria Treben schrijft erover in haar interessante boek *Gezondheid uit de apotheek van God*: daslook is zeer geschikt in een zuiveringskuur in het voorjaar en helpt chronische huidziektes te bestrijden door de bloedreinigende eigenschappen. Gebruik de bladeren vers omdat zij

© Maaike Pfann

> Elk blad heeft een eigen stengel.

hun geneeskracht bij het drogen verliezen. Daslook bevordert de spijsvertering en kan verlichting geven bij een opgeblazen gevoel. Ook mensen met een hoge bloeddruk en verharding van de slagaderwand (sclerose) kunnen baat hebben bij daslook.

Veelzijdig kruidje!

De honing van daslook wordt gewonnen als deze plant in zeer grote hoeveelheden bloeit. In Hongarije in het gebied van het Mecsekgebergte wordt de honing als bijzonderheid verkocht. In tuinen wordt de plant soms gebruikt als afweermiddel tegen katten, omdat deze dieren een hekel hebben aan de sterke uiengeur. Daslookbloemen staan erg mooi in een voorjaarsboeket met bijvoorbeeld fluitenkruid en daslook is ook nog eens heel erg smakelijk. Ik maak in maart altijd een kleine voorraad daslookpesto. Tot de plant in april gaat bloeien zijn de bladeren het lekkerst. Daarna kun je genieten van de bloemen, die smaken heerlijk door de salade. Ook de jonge zaden zijn ware smaakbommetjes. Het is een heel karweitje, maar je zou deze jonge, groene zaden kunnen inmaken als kappertjes. Verder kun je soep, kruidenboter of een lekkere pastasaus van daslook maken.

© Maaike Pfann

> Daslooksoep met bloemen.

Daslookwijn

Maar misschien nog wel de beste optie is daslookwijn! Dit recept leende ik van Maria Treben die zelf ook fan was van een paar glaasjes op z'n tijd. Neem een flinke handvol fijngesneden bladeren, kook die een paar minuten in een kwart liter witte wijn, je kunt de wijn naar smaak met appeldiksap of ander zoetmiddel zoeten. Drink deze wijn overdag langzaam slokje voor slokje. Door het koken bevat de wijn nauwelijks nog alcohol. Neem 1 à 2 maal per dag een borrelglaasje. Proost!

SOCIAL SMALL TALK

Bewoners van kleine woningen laten net als ieder ander graag hun belevenissen zien via social media. Klein Wonen Magazine volgt hen met plezier en verzamelt ieder kwartaal een aantal leuke, interessante of mooie *posts* van over de hele wereld.

Met een fantastisch uitzicht op de Rijn is *glas_gerlinde* lekker bezig met het maken van meubeltjes in zijn *tiny* timmerwerkplaats. Het is een kwestie van tijd totdat hij overstag gaat en het omtovert tot *tiny house*!

Klein en vrij wonen is de grote wens van *huisje_inhet_groen*. Ze zijn er dichtbij, want een mooi plekje hebben ze al. Alleen de gemeente heeft nog wat meer tijd nodig voor de omgevingsvergunning. *Best balen weer! Maar goed, wij gaan lekker de bloemetjes buiten zetten en ons huidige stekje toch nog meer eigen maken*, aldus *huisje_inhet_groen*. *That's the spirit!*

Dobberend in haar kano kijkt Miranda van *auberginetinyhouse* verliefd naar haar *tiny house*. Ze denkt aan de heerlijke zondagen in haar hangmat en haar kanotochtjes voor de deur. *Ik zou wensen dat ik mijn telefoon in de vijver kon gooien, de wereld kon blokken en de hele tijd alleen maar dit doen*, mijmert de Amerikaanse. *Sweet dreams*, Miranda! Alleen jij kunt ze uit laten komen!

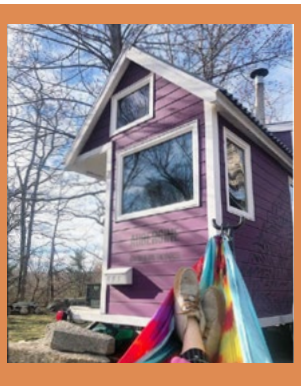

Vanlife met z'n vijven is voor de familie *Sanchez* geen enkel probleem. Ze zijn dol op wandelen in de natuur, dus veel binnen zijn zij niet. En als het weer wat minder is biedt hun Mercedes Sprinter plaats genoeg voor het hele stel van *beboldlittleones*. Moedig is het absoluut!

Water is leven! Dat is dan ook de reden dat *rolling_sess* zo geniet van het vullen van de watertank van haar *van*. Ook al duurt het wel 20 minuten. *Het is vreemd, maar als mijn watertank vol is, voelt het alsof iets in mij ook gevuld is. Ik voel mij dan zo vol vreugde, leven en dankbaarheid!* Maar zij geniet ook van iets anders: het is gratis water. *Want jullie weten allemaal hoeveel wij houden van gratis!*, zegt de bewoonster van Miami. Hollands bloed?

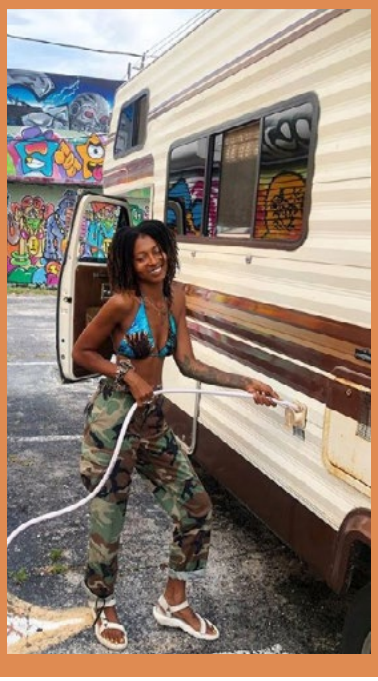

KLEIN WONEN MAGAZINE

Genoten van

KLEIN WONEN MAGAZINE?

Trakteer ons op een kopje thee!

Klein Wonen Magazine maken wij met liefde gratis voor jullie. Als je dit waardeert kun je ons op een kopje thee trakteren. Of misschien zelfs wel met iets lekkers? Alvast veel dank!

Klik op een van de kopjes om ons een fooitje te geven.